

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaal- ja haridusteaduskond

Ühiskonnateaduste instituut

Merle Zborovsky

**Peeteli Kiriku Sotsiaalkeskuses tehtav sotsiaaltöö töötajate kirjelduse alusel**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: MSW Merle Linno

Tartu 2014

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töös kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Merle Zborovsky

02.06.2013

## **ABSTRACT**

### **Social work at Bethel's Centre of Pastoral Care according to its workers' description**

The purpose of this thesis was to find out how do Bethel's Centre of Pastoral Care workers describe the social work they are doing.

First part gives an overview of literature, which contains of three parts. First part describes an outreach approach, which is differentiated from traditional social work through worker's and client's relationship, where the worker does not wait until person comes to ask for help, but is active in offering help himself. Outreach is directed to people, who are often poor or have addiction problems and are therefore excluded by the society. Second part provides an introduction of NGO Bethel's Centre of Pastoral Care in Tallinn, who has been helping children and families in need since year 1999. Last part represents work with children and youth. The method of the study is qualitative and was carried out by three semi-structured interviews done with Bethel's Centre's director, social worker and youth worker.

The main conclusions of the analysis are:

- Despite the fact that outreach approach is not consciously the base of Bethel's Centre workers, there are many aspects similar to outreach work. For example the clients are hard to reach and excluded. Besides, different parts of outreach approach are visible in their work.
- Workers emphasize the importance of networking and explain that their work is impossible without partners. Throughout the interview the participants also bring out their Christian values that are seen through all their work.
- The main purpose of the Bethel's Centre is education which is seen in crime prevention and supports the idea of bringing up loyal citizens.
- Although Estonian laws do not describe institution's work, both, the government and clients appreciate their work.

In conclusion, I consider Bethel's Centre's work important and valuable.

## Sisukord

|  |    |
|--|----|
| ABSTRACT.....  | 3  |
| Sisukord.....  | 4  |
| Sissejuhatus.....  | 5  |
| Teoreetiline ülevaade .....                              | 7  |
| Arutelu töös kasutatava <i>outreach</i> mõiste üle ..... | 7  |
| <i>Outreach</i> lähenemise ajalugu .....                 | 7  |
| <i>Outreach</i> lähenemise sisu.....                     | 8  |
| <i>Outreach</i> lähenemise ülesanded.....                | 10 |
| Peeteli Kiriku Sotsiaalkeskus .....                      | 13 |
| Laste- ja noortetöö.....                                 | 15 |
| Probleemi seade .....                                    | 17 |
| Metoodika .....  | 19 |
| Uurimismeetod.....                                       | 19 |
| Andmekogumismeetod .....                                 | 19 |
| Uurimuses osalejad .....                                 | 19 |
| Uurija refleksiivsus .....                               | 20 |
| Analüüsimeetod.....                                      | 20 |
| Arutlev analüüs .....                                    | 21 |
| Peeteli SK töötajate kirjeldus asutuse tegevusest.....   | 21 |
| Töötajate määratlus asutuse kliendist.....               | 31 |
| Peeteli SK roll töötajate kirjelduste alusel .....       | 33 |
| Kokkuvõte.....   | 38 |
| Kasutatud kirjandus.....                                 | 39 |

## Sissejuhatus

Raskused ja keerulised eluetapid on inimeste elus on sageli paratamatud. Alati ei ole võimalik probleemidega ise toime tulla ja siis on üheks võimaluseks riigilt või lähivõrgustikult abi küsida. Tänapäeva sotsiaaltöös eeldatakse, et inimene pöörduks abi saamiseks ise sotsiaaltöötaja poole. Kõik abivajajad seda siiski ei tee ja selleks, et jõuda iga abivajajani, on üheks abistamise võimaluseks riskigrupid ise üles otsida ja neile abi pakkuda. Kirjanduses tuntakse sellist sotsiaaltöö meetod *outreach* lähenemisena. *Outreach* lähenemise eesmärk on abivajajate elutingimuste ja sotsiaalse olukorra parandamine ja seda eristab traditsioonilisest sotsiaaltööst abistaja ja abivajaja suhe, kus esimene samm tehakse abistaja poolt ega oodata kuni inimene läheb ise abi küsima. Eelkirjeldatud lähenemist oleks Eesti sotsiaaltöös rohkem vaja, kuid eelkõige on vaja üldiseid teadmisi *outreach* lähenemisest, mis ongi põhjuseks, miks otsustasin oma bakalaureusetöös uurida lähemalt *outreach* lähenemist.

Huvi teema vastu tekkis isiklikust kokkupuutest Peeteli Kiriku Sotsiaalkeskusega (edaspidi Peeteli SK). Olles lugenud Inge Ojala raamatutest, kuidas Peeteli SK on teinud tänavatööd ja näinud nende tegevuses kasutusel olevaid vähelevinud, kuid tõhusaid abistamise viise, hakkasin otsima erialast kirjandust. Sain teada, et teooria nimetab sellist tööviisi *outreach* lähenemiseks ja kirjeldab seda tõhusaks inimeste abistamise meetodiks. Lähenemise tulemuslikkuse tõttu leian, et vaatlusalune meetod võiks leida Eesti sotsiaaltöös laialdasemat kasutust. *Outreach* lähenemine on Eestis uurimata valdkond, mistõttu on meetodi rakendamiseks vajalik teemast rohkem teada saada. Sellest tulenevalt soovisin teada, kuidas Peeteli SK töötajad oma praegust tegevust ise kirjeldavad. Peeteli SK tegeleb peamiselt laste ja noortega ja kuigi tänavalastega seonduvalt on varasemalt toimunud erinevaid projekte, on vajadus järjepideva töö järele.

Lõputöö eesmärgiks on uurida Peeteli Kiriku Sotsiaalkeskuses tehtavat sotsiaaltööd töötajate kirjeldusele tuginedes. Töö jaguneb kolmeks osaks. Lähtuvalt töö eesmärgist tulenevalt annan uurimuse esimeses osas teoreetilise ülevaate *outreach* lähenemisest, kus kirjeldan *outreach* lähenemise ajalugu ja mõiste sisu, kirjutan lühitutvustuse Peeteli SK-st ning laste- ja noortetööst. Lõputöö teises osas kirjeldan uurimuse metoodikat ning viimases osas analüüsin ja arutlen intervjuu käigus saadud info üle.

Sooviksin tänada oma juhendajat Merle Linnot tema asjalike kommentaaride ja väärt nõuannete eest ning uurimuses osalenud kolme Peeteli Kiriku Sotsiaalkeskuses töötajat, kes võtsid aega, et jagada minuga oma kogemusi.

## **Teoreetiline ülevaade**

### **Arutelu töös kasutatava *outreach* mõiste üle**

*Outreach* lähenemine on inimeste abistamine, kus minnakse ise abivajaja juurde abi pakkuma. Mõistel puudub ametlik eesti keelne vaste. *Outreach*'i tõlkevasteks pakutakse sõnastikes teavitustegevust ja välitööd, mis ei edasta *outreach* lähenemise tegelikku sisu. Kirjanduse järgi ei ole *outreach*'i mõiste väljaspool Inglismaad eriti tuntud ning mujal maailmas on kasutusele täänatöö termin (Korf, Riper, Freeman, Lewis, Grant, Jacob, Mouglin, Nilson 1999). Uurimuses osalejad kasutasid ise oma tegevusest rääkides mõistet täänatöö, pidades silmas Peeteli SK tegevuse algusaega. Kuna eesti keeles kiputakse mõistet täänatöö seostama eelkõige sotsiaaltööga, mis toimub tänaval, *outreach* lähenemine on aga laiem, kasutan oma töös järgnevalt mõistet inglise keeles.

### ***Outreach* lähenemise ajalugu**

*Outreach* lähenemisel on sotsiaaltöö traditsioonides väga pikk ajalugu. Sotsiaaltöö ei saanud algust formaalsetest sotsiaalteenustest ega asutuste ehitamisest, vaid Päästarmees ja Elberfield Süsteemis töötavatest vabatahtlikest, kelle eesmärgiks oli vaesuse leevendamine (Swedner 1993, viidatud Andersson 2013 kaudu). Kõige varasemad märkmed *outreach* lähenemisest pärinevad 18. sajandi algusest Briti Päästarmee ajaloost, kui kristliku suunitlusega organisatsioonide töötajad otsisid Inglismaa suurematest linnadest inimesi ja perekondi, kes vajasisid abi ja toetust (Mikkonen, Kauppinen, Huovinen, Aalto 2007). Aktiivne abivajajate otsimine ja abi pakkumine olid töötamiseviisi ja ideoloogiana kasutusel 1970ni, kui sotsiaaltöös sai alguse suund, mille kohaselt leiti, et aidata tuleks ainult neid, kes abi küsivad ning abi pakkumist tõlgendati inimeste privaatsfääri tungimisena (Kloppenburg, Hendriks 2013). Kodanikelt oodati iseseisvat toimetulekut, kuid vabatahtlike eemaldumisega abivajajate erasfäärist ei kadunud olemasolevad probleemid, vaid need jäid lihtsalt muu maailma eest peidetuks. Alles viimase aastakümne jooksul, kui Hollandis on meedia üha rohkem pööranud tähelepanu laste väärkohtlemise juhtumitele ja noorte kuritegevusele, on hakatud huvi tundma, miks ei ole toimunud varajast sekkumist (Kloppenburg, Hendriks 2013). Kasvavate sotsiaalprobleemide tulemusena tekkis uuesti soov sekkuda abi pakkumise

näol kodanike eraellu, sest varajane sekkumine privaatsfääris on hilisemate sotsiaalprobleeme ennetajaks (Kloppenburger, Hendriks 2013). *Outreach* töö ei tegele vaid nn tulekahju kustutamisega, vaid sellel on ennetav töömeetod soovides aidata inimesi võimalikult vara, mitte tegeleda alles siis, kui olukord on väga keeruline (Korf jt 1999, Mikkonen jt 2007). Nii ongi paljudes riikides laialt kasutusel *outreach* lähenemine sotsiaaltöö meetodina, mille üks peamistest iseloomulikest joontest on abivajajate juurde minemine. *Outreach* lähenemine ei ole eraldi meetodina Eesti sotsiaaltöö maastikul veel eriti levinud, kuid siiski kasutusel. Hoolimata sellest, et tänapäeval on sotsiaalteenused igas piirkonnas olemas, ei pöördu paljud inimesed abi saamiseks sotsiaaltöötaja poole, mis põhjendab *outreach* lähenemise vajalikkust ühiskonnas.

### ***Outreach* lähenemise sisu**

*Outreach* lähenemise keskne mõte on inimesteni jõudmine (ingl keeles *reaching out to people*) ning selle peamine idee on alustada sotsiaalse interaktsiooni protsessi toimetulekuraskustes olevate inimeste ja toetamisele keskendunud organisatsiooni vahel (Andersson 2013). Peamiseks *outreach* töö põhjuseks on asjaolu, et eksisteerivad teenused ei jõua efektiivselt sihtgrupini või ei paku sekkumisi, mis põhineksid sihtgrupi vajadustel. Eesti sotsiaaltöös on sama olukord. Vaatamata sellele, et meil on sotsiaalteenused igas piirkonnas olemas, ei saa kõik abivajajad abi. *Outreach* lähenemise eesmärk ongi ühendada iga abivajav inimene sotsiaalse toetuse süsteemiga, mille lõppeesmärk on inimeste ühiskonda integreerimine: eluoskuste õppimine ja iseseisev toimetulek (Mikkonen jt 2007, Olivet jt 2009, Andersson 2013, Kloppenburger, Hendriks 2013). *Outreach* lähenemine on suunatud inimestele, kes ei otsi ise abi, kuid vajavad seda, näiteks lapsed, kes ei käi korralikult koolis.

*Outreach* töö sihtgrupiks on inimesed, kellel on mitmed probleemid (Mikkonen jt 2007). Näiteks sõltuvus, töötus, vaesus, pereprobleemid, mis on sihtgrupi puhul kombinatsioon erinevatest psühhosotsiaalsetest ja sotsiaalmajanduslikest probleemidest. Abivajajaid, kes ei kasuta sotsiaalteenuseid, kuid vajaksid abi, saab aidata *outreach* lähenemise abil. *Outreach* töös saadakse märguandeid abivajajate kohta sageli naabritelt, koolist, politseilt ja haiglalt. Lisaks on kasutusel nn lumepallimeetodi programm, milles osalejateks on abi saanud inimesed, kelle eesmärk on luua uusi kontakte teiste abivajajatega ja üksteise toetamine. See on tõhus, sest sarnased kogemused liidavad inimesi ning abistatu mõistab kaasinimest

paremini kui spetsialistid, keda võidakse süüdistada, et nad pole ise midagi sellist läbi elanud, mistõttu ei oska nad efektiivselt aidata. Mikkonen jt (2007) ja Korf (1999) rõhutavad *outreach* lähenemisest rääkides veel üht tähtsat aspekti: abivajajateni on raske jõuda, mistõttu nimetatakse neid vahel ligipääsmatuteks. See kõik võib olla tingitud sihtrühma keerulistest suhetest ametnikega, mistõttu on nendega kontakt miinimumi viidud. Endised sotsiaaltöö kliendid on tundnud end väärkohelduna ja ülalt alla vaadatuna ega usu, et keegi suudab neid mõista ja veel enam aidata. Sel juhul saab *outreach* töö tegijast „restaureerija“, kes üritab neid süsteemi tagasi tuua (Andersson 2013).

Kuna inimesteni on raske jõuda, siis on tegevuses tähtsad kergesti ligipääsetavad ressursid, mida inimesed oleksid nõus kasutama. *Outreach* töös välditakse lävendeid nagu kõrgete kriteeriumite täitmine ja ootenimekiri, et pakkuda abivajajale lihtsamat ligipääsu teenusele ja olla kasutajasõbralikum (Korf jt 1999; Kloppenburg, Hendriks 2013). Probleemide mitmekesisuse tõttu on sihtrühma aitamiseks vaja laiendatud ametnike võrgustikku ja koostööd teiste organisatsioonidega, sest see võimaldab ehitada teenusesüsteemide vahele sildu (Mikkonen jt 2007; Lorello, Rio 2009). Koostöö eeldab häid teadmisi olemasolevatest teenustest ja valmidust jagada abivajajatele sellekohast infot. Keskselt jõuks on *outreach* töötaja suhtlus abivajajaga, milles näidatakse, et iga inimene on huvitav, väärtuslik ja hinnatud (Mikkonen jt 2007). Aukohal on inimese iseseisvus ja inimväärikus (ibid). Austus kliendi autonoomiale ei tähenda, et me teeme seda, mida klient tahab, vaid kliendi vaadete austamist isegi siis, kui see erineb meie omadest. Austada tuleb inimese õigust teha ise enda elu puudutavaid otsuseid, mis on inimlikkuse printsiibiks. Klient vastutab ise oma valikute ja nende tagajärgede eest. Olulisel kohal on eetiline dimensioon, sest kontakt luuakse ilma inimestelt luba küsimata. Andersson (2013) järgi peaksid *outreach* töö tegijad olema kui kunstnikud, kes on loovad ja innovatiivsed. Kuna sihtrühmad vajavad ebatavalisi lahendusi, siis on vaja mõelda ja tegutseda „kastist väljas“ (Mikkonen jt 2007; Olivet, Bassuk, Elstad, Kenney, Shapiro 2009; Sand 2011; Andersson 2013).

Teine viis, mis on inimesteni jõudmises oluline, on viia teenused otse sihtrühmani. Tööd tehakse seal, kus inimesed parajasti aega veedavad, mis eeldab teadmisi paikadest, kust abivajajaid leida võib (Mikkonen jt 2007). Seega ei ole töökeskkonnaks traditsioonilised tööruumid, vaid väljaspool kontoriruumi asuvad erinevad keskkonnad nagu avalikud pargid, söögikohad, tänav või inimeste kodud, kus sotsiaaltöötajal puuduvad välised võimu ja

autoriteedi sümbolid nagu kontori ukсед, laud jms (Korf jt 1999, Mikkonen jt 2007, Andersson 2013). *Outreach* lähenemise alla ei kuulu juba olemasolevate klientide kodukülastused, sest *outreach* töötaja ja abivajaja ei ole varasemalt tuttavad. Väljaspool tööruumi abivajajaga kohtumisel on nii positiivsed kui ka negatiivsed küljed. Ühest küljest on see vähem formaalne, mistõttu saab abivajaja end vabamalt ja mugavamalt tunda, kuid võib samal ajal sotsiaaltöötaja jaoks kaasa tuua erinevaid riske. Kadi Ilves (2003) leidis oma uurimuses, et sotsiaaltöötajad satuvad juba oma töö olemusest lähtuvalt teiste elukutsete esindajatega võrreldes suurema tõenäosusega klientide vägivald või muu väärkohtlemise ohvriks. Üheks ohuks *outreach* töös on kliendisuhete iseärasus, kus abistatav võib *outreach* töötaja tegutsemist näha enda privaatsuse rikkumisena ja teda verbaalselt või füüsiliselt rünnata. Lisaks selgus Piret Võõ (2014) bakalaureusetööst, et sotsiaaltöötajad tunnevad end oma töökabinetis turvalisemalt, sest neil on suurem kontroll end ümbritseva keskkonna üle ning üheks ohutuse elemendiks võib olla mööbel. *Outreach* töö tegijad peavad olema teadlikud riskidest oma heaolule ning füüsilise töökeskkonna toetuse puudumist teadlikult teadvustama, et vältida stressi.

## ***Outreach* lähenemise ülesanded**

*Outreach* tööd toetavad kolm põhiülesannet, mis Andersson (2013) järgi on kontakti loomine, sotsiaalse muutuse protsessi alustamine ja sotsiaalse toetuse kindlustamine. Reaalsuses ei ole *outreach* lähenemise protsess etappidena nii lineaarne kui allpool kirjeldatud (Andersson 2013, Lorello, Rio 2009). Erinevad ülesanded põimuvad teineteisega ja neid võib olla praktikas raske eraldada.

*Outreach* lähenemise esimeseks ülesandeks ehk kontakti loomiseks on mitmeid võimalusi. Oluline on see, et *outreach* töö ei piirduks ainult teavitustegevusega, vaid tungiks sügavamale. Kõige efektiivsem moodus kontakti saavutamiseks on suhtlemine, mis algab töötaja tutvustamisega, et inimene teaks, kes abistaja on ja mis asutust ta esindab. Siin tuleb kasuks hea suhtlemisoskus, sest suhtlust peab oskama alustada ka siis, kui soov suhelda ei tundu esmapilgul vastastikune. Samas ei ole vaja olla pealetükkiv, kui sihtgrupp töötajad järjepidevalt eemale lükkab. Muutusele tõukamine pigem vähendab, kui suurendab sekkumise efektiivsust (Sand 2011). Kontakt *outreach* töötajaga peaks olema vabatahtlik, sest inimest ei saa aidata, kui ta abi ei aktsepteeri. Siiski ei tohiks katse olla vaid ühekordne (Lorello, Rio

2009; Sand 2011; Kloppenburg, Hendriks 2013), sest *outreach* töö on tihti ainus ja viimane variant abistamiseks.

Kontakti loomine ei ole *outreach* lähenemises lõpp, vaid hoopis abistamise protsessi algus. *Outreach* lähenemise teine põhiülesanne on sotsiaalsete muutuste protsessi alustamine. Kui kontakt on loodud, on oluline saavutada usaldus, hoida ühendust ja motiveerida inimesi abi aktsepteerima (Lorello, Rio 2009; Kloppenburg, Hendriks 2013). Usaldust peetakse üheks aitamise põhitingimuseks, mille eelduseks on pakkuda inimesele midagi hädavajalikku ja anda seda ilma vastutasu ootamata (Lorello, Rio 2009). Kui inimene usaldab, siis on teda lihtsam mõista ja aidata. Oluline on kuulata, julgustada ja anda inimesele vastutust olles seejuures kannatlik ja toetav väljendades aktsepteerimist, et muutus võtab aega ega toimugi alati (Mikkonen jt 2007, Sand 2011).

Viimaseks ülesandeks on sotsiaalse toetuse loomine ja säilitamine, mis seisneb pingutuses säilitada sotsiaalse muutuse protsessi.

*Outreach* lähenemise abil püütakse interaktsiooni kaudu luua muutust kolmel erineval tasandil:

- 1) Individuaalne muutus
- 2) Muutused kogukonnas
- 3) Muutused sotsiaalpoliitikas. *Outreach* lähenemist rakendatavatel asutustel on eestkõneleja (*advocacy*) roll – nähtu, kuuldu ja õpitu tuleb tõlkida poliitilisse tegevusse (Mikkonen jt 2007). *Outreach* lähenemine on tähtsaks vahendiks kogumaks infot riskigruppide elutingimuste ja vajaduste kohta ning võimaldab anda hääle marginaliseerunud gruppidele, kelle arvamus muidu poliitikasse ei jõuaks.

Muutuste toetamisel läheb *outreach* töötajal palju aega motiveerivale tööle, sest abistatavad on sageli kaotanud lootuse ega usu, et keegi neist hoolib või et nende olukorda saab üldse muuta. Viimasest tulenevalt on tähtsal kohal arutelu lootuse ja motivatsiooni üle, sest kui inimesel on lootust, on ka motivatsiooni lihtsam luua (Lorello, Rio 2009). Eelpool toodud etappide juures tuleb meeles pidada, et *outreach* lähenemine on aeganõudev protsess. Nii kontakti loomine, usalduse võitmine kui ka muutuse nimel töötamine võtavad aega.

*Outreach* lähenemine on vähem formaalne kui tavaline sotsiaaltöö, mida peetakse selle tööviisi tugevuseks, sest see vähendab vahemaad ja suurendab lähedust töötaja ja kliendi vahel (Mikkonen jt 2007). Abistatav ei tunne, et teda rõhutakse ja ta on suurema tõenäosusega valmis abi vastu võtma. Kui formaalne sotsiaaltöö on surve all toimida kontrollijana andes sotsiaaltöö kliendile ette teatud kriteeriumid, milleni ta jõudma peab, siis *outreach*

lähenemises on abivajajale madal lävend. Paljud ei taha või pole võimelised täitma isegi põhikriteeriumeid. *Outreach* töö eraldab end kontrollimehhanismidest ja rajab oma töö holistilisele vaatele inimesest (Mikkonen jt 2007, Olivet jt 2009). Holismi kohaselt tuleb ravida inimest terviklikult, mis tähendab nii eluoskuste õpetamist kui muude vajaduste täitmist.

*Outreach* lähenemine Eestis on pigem uus teemavaldkond, milles on läbi ajakirjanduse ja tänavalaste teemaliste lõputööde tulnud vaatluse alla ka Peeteli Kiriku Sotsiaalkeskus, kus mina oma uurimuse läbi viisin. Järgmises osas teen lühitutvustuse lõputöös vaatluse all olevast asutusest.

## Peeteli Kiriku Sotsiaalkeskus

Peeteli Kiriku Sotsiaalkeskus on Tallinnas tegutsev mittetulundusühing, kes on tänaseks ligi 17 aastat tegelenud rasketes oludes elavate laste ja perede aitamisega. Keskuse peamisteks eesmärkideks on haridus, kuritegevuse ennetamine ja sotsiaalne integratsioon. Asutuse tegevus sai alguse 1997. aastal koguduseliikmete vabatahtlikust tööst tänaval ning mahajäetud majades aega veetvate laste ja noortega. Lastele ja noortele viidi toitu ja riideid kuni sai selgeks, et ainult sellest neile ei piisa ning hakati otsima võimalusi tuua lapsed mittedobivast keskkonnast ära. (Tänavatöö) „Mis saab neist lastest homme?“ oli küsimus, mille abistajad endale esitasid ja mis ajendas neid edasi tegutsema, on kirjutanud Inge Ojala 2001. aastal oma raamatus „Andesta – ma kasvasin tänaval“ algusaegade sündmusi kirjeldades. Lastega kontakti loomiseks läks kaua aega. Nad tundsid abistajate vastu küll huvi, kuid väljendasid samal ajal oma pettumust, negatiivseid minevikukogemusi ja arusaama, et keegi neist ei hooli: *„Miks sa siin käid?“ küsib leiba mugiv Anjuta/.../Kas jäädki käima või tuled mõned korrad ja siis kaod, nagu eelmisedki?“/.../“Meid pole kellelegi tarvis,“ teatab Valeri elutargalt.../ (Ojala 2001).*

Info Peeteli kirikust saadavast abist levis lapselt lapsele ning keerulistes oludes laste arv, kellega asutus töötas, kasvas. Seoses sellega korraldas Peeteli kirik 1997. aastal esimese projekti pealkirjaga "Nad on olemas", mille eesmärgiks oli tänavalaste olukorra teadvustamine avalikkusele. Aasta hiljem jätkus Inge Ojala eestvedamisel töö projektiga "Lapsed liinidel", mille tulemusena ehitati kirikusse annetuste toetusel päevakeskus, kus lastel oli võimalus viibida õhtuni. Lapsed said seal süüa, pesta ja mängida ning pidid õhtul tagasi oma kodudesse minema. Lisaks igapäevasele tegevusele korraldas keskus laagreid ja päevaseid väljasõite. Järgmise etapina avati 1999. aastal lastekodu, kus on tänaseks lühemat või pikemat aega peavarju saanud üle 80-e lapse. Lapsed on keskkuses vanemate nõusolekul ja omal soovil, tingimuseks on vaid kooliskäimine.

Hetkel on Peeteli Kiriku Sotsiaalkeskuses nii päevakeskus kui asenduskodu. Päevakeskuse sihtgrupina on keskus ise määratlenud vähekindlustatud peredest pärit lapsed ja noored, kellel on keskkuses võimalik käia duši all, pesta pesu ja süüa sooja toitu. Samuti pakutakse materiaalselt abi riiete, koolitarvete, ravimite, hügieenitarvete jms näol. Päevakeskus on avatud kuus päeva nädalas, millest viiel päeval on olemas õpetaja, kes pakub individuaalset abi õpiraskustega lastele. Asendushooldusel olevatele lastele võimaldatakse keskuse poolt

eluase, söök, riided, transport jm argieluks ning kasvamiseks vajalik. Sotsiaalkeskuses elamise peamiseks põhjusteks on koolikohustuse mittetäitmine ja sotsiaalsed ning perekondlikud probleemid.

Peeteli Sotsiaalkeskust ja tänavalapsi on varasemalt oma uurimuses käsitlenud Ülly Enn (2000), kes andis ülevaate tänavalastega<sup>1</sup> seonduvast sotsiaaltööst Eestis ning leidis, et selles valdkonnas tuleks teha rohkem ennetus- ja võrgustikutööd ning vaja on rohkem sõltuvusprobleemidele keskendunud asutusi. Kraanveldi (2004) magistritöö keskendus tänavalastega tegelevatele asutustele Tallinnas ning laste aitamisevõimalustele ja väitis, et tänavalaste aitamistöö on teistsugune, kui töö teiste lastega, sest nende käitumine, mõtlemine ja vajadused on erinevad.

Tulenevalt sellest, et Peeteli keskuse prioriteediks on lapsed ja noored, on järgmises peatükis ülevaade laste- ja noortetööst, kus käsitletakse tänavalapse mõistet, lapse õigusi ja lastekaitse tegevust.

---

<sup>1</sup> Kasutan selles lõigus mõistet tänavalaps, sest uurimuste autorid on oma tööd kasutanud seda mõistet.

## Laste- ja noortetöö

Eesti lastekaitsetöös ei ole defineeritud mõistet „tänavalaps“. Lastele, kes veedavad palju aega tänavatel hakati tähelepanu pöörama 1990ndate teises pooles ja 1999.aastal ilmunud raamat „Lapsed, kes kõnnivad omapäi... Võimalusi tööks vanemliku hoolitsuseta lastega“ (Korp, Enn, Leppiman 1999) on esimene ja üks vähestest minule teadaolevatest Eestis ilmunud raamatutest, kus Eesti tänavalaste teemat üldse käsitletakse. Siiani on päevakorras küsimus, kas tänavalapsi Eestis üldse eksisteerib. Euroopa Nõukogu defineeris 1994. aastal (viidatud Enn 2000 kaudu) tänavalapse mõiste järgmiselt :

*„Tänavalapseks peetakse alla 18-aastaseid lapsi, kes pikema või lühema perioodi oma elust elavad tänaval. Ametlikult võib nende aadressiks olla vanemate kodu või riiklik institutsioon. Neil on formaalne elukoht olemas, kuid nende sotsiaalsed vajadused rahuldab tänav. Nende sotsiaalsed suhted on tänaval, neil on täiskasvanutega vähe kontakte või puuduvad need hoopis.“*

ÜRO Lastefond (UNICEF) kirjeldab tänavalapsi füüsiliselt nähtavatena, kuid tegelikkuses oma olemuse ja tegude tõttu tõrjutute ja haavatavatena (Though... 2005). Paradoksaalselt on nad nähtamatud, mistõttu on lastel keeruline pääseda ligi elutähtsatele teenustele nagu haridus ja tervishoid. Tänavalapse definitsiooni järgi võiks Eesti kontekstis rääkida pigem „lastest tänaval“ (*children on street*), sest enamikel lastel on vanemad ja ametlik elukoht olemas. Lapsed ise on aga omaks võtnud tänavalapse termini, mis annab neile identiteedi ja kuuluvuse tunde (Though... 2005).

Alates 1996. aastast on Eestis tänavalaste probleemile pööratud suuremat tähelepanu avaliku arutelu ning sihtgrupile suunatud sotsiaaltöö näol. Huvi on aga ajutine: kord võetakse teema üles ja siis see jälle vaibub. Näiteks ilmus 1999.aasta ajakirjas Politsei artikkel pealkirjaga „Tänavalapsed – ühiskonna heidikud“, milles kirjeldati Koplis elavate inimeste elupaika ja järeldati, et lapsed tuleks tänavalt ja keldritest üles otsida ning tegutsema hakata, kuid samas leiti, et linnal ei pruugi selleks raha olla. Viimastel aastatel on tänaval olevate laste teema olnud päevakorras peamiselt Tallinnas asuvate Kopliliiinidega seoses, kus on vaatamata halbadele eluoludele on siiski veel elanikke.

Esimeseks lastega seotud projektiks oli 1996. aastal Eesti Punase Risti Seltsi vabatahtlike algatatud projekt *Team City*, mis seisnes tänaval omapäi seiklevate lastega kontakti

saavutamises nende endi toimetulekukeskkonnas (Villandi 1997). Sellele järgnes 1997. aastal toimunud konverents “Laps ja vägivald”, mille raames käsitleti Eestis esmakordselt tänavalaste probleemi. Siit edasi toimus juba tihe areng ning juba samal aastal sai Eesti Lastekaitse Liidu iga-aastase konverentsi alateemaks “Lapsed tänaval”, mille raames toimuv projektikonkurss toetas üheksat tänavalaste teemalist projekti (Korp jt 1999). Eesti eri paikadesse asutati vanemliku hoolitsuseta lastega tegelevaid asutusi, kelle põhieesmärk oli sarnane: toetada järelvalveta laste vaba aja sisustamist. 1998. aastal Tartusse loodud MTÜ Öökull projekti “Öökull” eesmärgiks oli tänavareidide kaudu saada ülevaade alaealiste tegemistest tänaval ning pakkuda tänavaelu asenduseks erinevaid huvitegevusi. Täna on Öökulli algatusel avatud noorte-, loov- ja päevakeskus. Kohila Laste Päevakeskuses korraldati projekt “Preventiivne töö lastega Kohila piirkonnas”, päevakeskuse eesmärgiks oli justnimelt järelvalveta laste tänavale sattumise ennetamine ning potentsiaalsetele tänavalastele huvitegevuste tutvustamine. Rakvere Pedagoogikakooli ja Rakvere Linnavalitsuse projekt “Võimalus paremaks tulevikuks”, mis keskendus päevakeskuse puudumise leevendamisele võttes eesmärgiks õpetada eelkõige õigusrikkujatele ja teistele abivajavatele lastele toimetulekuoskusi, vähendada õigusrikkumiste arvu ja toetada koolikohustuse täitmist.

Eespool mainitud asutused tegutsesid eesmärgiga kaitsta laste õigusi. Lapse õigustest rääkides peame silmas lapse inimõigusi. Lastekaitseaduse kohaselt (RT 1992, 28, 370) on igal lapsel võrdne õigus saada abi ja hooldust § 10 ja õigus ja kohustus haridusele § 22 ja § 39. Need on õigused, mis kehtivad kõigile hoolimata vanusest, soost, rahvusest või muudest tunnustest. Lapsed ei suuda alati oma õiguste eest seista ja vajavad seega täiskasvanute abi.

Kuigi laste toetamiseks on korraldatud erinevaid projekte, ei pöörata omavalitsuste lõikes probleemile eriti tähelepanu. (Millele see väide põhineb?) Vanemliku hoolitsuseta laste eest vastutab KOV, keda peetakse mõjukamaks ja suuremate võimalustega toetajaks. Lastekaitse ülesandeks on oma piirkonnas elavate laste hoolekande korraldamine (Sotsiaalhoolekande seadus 1995). Lastekaitsetöö toimub juhtumipõhiselt, kus töötajal on suure koormuse tõttu aega tegeleda klienditööga ja mitte ennetevate tegevuste planeerimisega. Probleeme ei lahendata kogukonna tasandil. Ewijk (2008) rõhutab kollektiivset vastutust sotsiaaltöös, mis esineb aktiivsete kodanike ja kodanikuühiskonna näol. Rõhk ei ole mitte spetsialistidel, kellelt oodatakse kogu töö äratagemist, vaid kodanikel, keda toetab avalik sektor ja kvalifitseeritud spetsialistid. Tuntud on vastastikune vastutuse veeretamine, kus probleem on pigem „kellegi teise ülesanne, aga mitte minu“.

Lastekaitsetöötaja peab tegelema iga juhtumiga, mis leiab aset tema tööpiirkonnas. Kui abivajav laps või perekond kuulub elukohajärgselt teise piirkonda, tuleb korrekselt alustatud ja vormistatud juhtumitöö ametlikult üle anda lapse elukohajärgsele omavalitsusele (Korp, Rääk 2004). Vaatamata sellele, et kõigil elanikel on kolimisel kohustus registreerida rahvastikuregistris oma tegeliku elukoha andmed, ei ole see kõigi puhul nii (Elukoha registreerimine 2013). Pere, kes on sotsiaaltöö klient, võib kolida, kuid kui nad oma uut asukohta ei registreeri, ei ole sealne sotsiaaltöötaja nendest ka teadlik. Nii võibki pere abist ilma jääda, kui nad ise sotsiaaltöötaja poole ei pöördu või keegi kaaskodanik neist omavalitsusele märku ei anna. Abivajajate abistamise üheks võimaluseks on abivajajatega ise kontakt luua ja seejärel aidata. Viimast on oma tegevuses teinud Peeteli Kiriku Sotsiaalkeskus.

## **Probleemi seade**

Ajalooost on teada, et praegune sotsiaaltöö eriala sai alguse abivajajate abistamisest sarnaselt *outreach* lähenemisele, kus rasketes oludes elavad inimesed otsiti abistajate poolt üles. Eelkirjeldatud viisi peeti aga inimese eraellu sekkumiseks ja sellest tulenevalt on tänapäeva sotsiaaltöö ehitatud üles inimese enda initsiatiivile abi küsida. Reaaluses ei lähe kõik inimesed erinevatel põhjustel ise sotsiaaltöötaja juurde abi saama. Mõnel on varasemad halvad kogemused sotsiaalvaldkonnaga, teised lihtsalt ei otsi abi ja mitmed ei oska kusagilt abi otsida. Lisaks suhtutakse Eesti ühiskonnas abi palujatesse hinnanguliselt ja kritiseerivalt. Laialt levinud on hoiak, et kõigega tuleb ise hakkama saada. Kui pöörduks sotsiaaltöötaja või psühholoogi juurde, siis arvatakse, et inimesel on midagi viga, et ta ise toime ei tule. Siinkohal on kõige keerulisemas olukorras vanemliku hoolitsuseta lapsed, kes jäävad sageli abist ilma oma positsioonist tulenevalt, mistõttu on töötaja poolne aktiivsus eriti vajalik just neile.

*Outreach*'i teemalisest kirjandusest on teada, et *outreach* lähenemine on tõhus ennetamiseks sotsiaalprobleeme ühiskonnas. *Outreach* lähenemist ei ole minule teadaolevalt Eestis siiani uuritud ning pole teada, kui palju seda sotsiaaltöö valdkonnas kasutatakse. Riiklik sotsiaaltöö ei lähe abivajajat otsima, mis loob aluse *outreach* tööle ja löi ka Peeteli SK tegevusele.

Käesolev töö on oluline, et näidata, kuidas abistab Peeteli SK abivajajaid ning saada teada, mida asutuse töötajad ise oma tegevuse kohta räägivad.

Sellest tulenevalt on lõputöö eesmärgiks uurida Peeteli Kiriku Sotsiaalkeskuses tehtavat sotsiaaltööd asutuses töötavate spetsialistide kirjelduste alusel.

Eesmärgist tulenevalt püstitasin kolm uurimisküsimust:

- 1) Mida räägivad Peeteli Kiriku Sotsiaalkeskuse töötajad ise oma tegevusest?
- 2) Kuidas määratlevad asutuse töötajad oma klienti?
- 3) Missugune on Peeteli Kiriku Sotsiaalkeskuse roll töötajate kirjelduste alusel?

## **Metoodika**

### **Uurimismeetod**

Lähtuvalt eespool püstitatud eesmärgist kasutan töös kvalitatiivset uurimismeetodit. Kvalitatiivne meetod võimaldab uurida detaile ja uurimuses osalejate tõlgendusi ning viiakse läbi uuritava loomulikus keskkonnas (Laherand 2008). Uurimismeetodit iseloomustab paindlikkus, mida töötajate kirjeldusi uurides vaja on. Uurimuses osalejate töökogemus vaadeldavas asutuses ja nende kirjeldused tehtavast tööst on erinevad, mistõttu on tulemusi raske ette määratleda. Kvalitatiivses uurimuses püütakse avastada tõsiasju, mis on veel uurimata. Corbin jt (2008:16) on kirjeldanud kvalitatiivse uurimisviisi tugevusena seda, et see laseb maailma näha uurimuses osalejate silmade läbi.

### **Andmekogumismeetod**

Andmed kogusin poolstruktureeritud intervjuude kaudu. Intervjuu on paindlik andmekogumisviis, mis on oluline väheuuritud teemade käsitlemisel. Poolstruktureeritud intervjuu annab ühelt poolt võimaluse koguda uurimuseks vajalikku infot ning teiselt poolt võimaldab intervjuus osalejatel avaldada oma arvamusi ja vaateid (Laherand 2008). Lisaks oli mul poolstruktureeritud vormi kaudu võimalus intervjuude käigus küsimusi täpsustada ja vajaduse korral käsitleda esilekerkivaid teemasid, mida ei olnud uurimiskavas algselt kirjas. Intervjuude läbiviimiseks koostasintervjuukava, mille eesmärgiks oli saada võimalikult mitmekülgset informatsiooni uuritava probleemi kohta. Intervjuudes käsitlesin uurimisküsimustest lähtuvalt kolme põhiteemat, milleks olid asutuse tegevuse kirjeldus, sihtgrupi määratlus ja asutuse roll.

### **Uurimuses osalejad**

Uurimuses osalesid kolm Peeteli Kiriku Sotsiaalkeskuse töötajat: direktor, sotsiaaltöötaja ja erinoorsootöötaja. Analüüsis ei erista ma töötajaid nende ametipositsiooni järgi, sest see ei ole uurimuse seisukohalt oluline, tähtis on see, mida nad räägivad oma tööst ja asutusest..

Uurimuse eetilisest aspektist oli oluline uurimuses osalejate konfidentsiaalsus ja informeeritus (Hirsjärvi 2005). Peeteli SK nimetus on uurimuses välja toodud, sest see on spetsiifiline ja

ilma nimetamata ei ole võimalik teada, kes seda tööd teeb. Ka asutuse juht eelistas, et ma kasutaksin lõputöös institutsiooni nime ega soovinud asutusele anonüümsus põhjendades, et tal on hea meel, et keskuse tegevuse vastu huvi tuntakse. Töötajatelt oli saadud eelnev nõusolek uurimuses osalemiseks ja nad olid uurimuse temast ja eesmärgist informeeritud. Intervjuus osalejate nõusolekul salvestasin vestlused ning leppisime kokku, et vajadusel võin lisainformatsiooni saamiseks uuesti nende poole pöörduda. Intervjuud kestsid 50–90 minutit.

### **Uuriija refleksiivsus**

Intervjuud toimusid Peeteli Kiriku Sotsiaalkeskuses. Kuna olen Peeteli Kiriku Sotsiaalkeskusega varasemalt tuttav, siis oli keskuse töötajatega suhtlemine sujuv ja pingevaba. Ühest küljest pean asutuse tegevusega eelnevat kokkupuudet positiivseks, sest mõistan konteksti, mida intervjuueeritavad kirjeldasid, teisest küljest võisid minu varasemad teadmised mõjutada intervjuu läbiviimist ja analüüsi kirjutamist. Analüüsides avastasin, et oleks võinud teatud teemade (päevakeskus, sihtgrupp) kohta rohkem küsida.

Kõik intervjuueeritavad olid intervjuu eel rõõmsameelsed ja positiivsed, mis pani mind intervjuueerijana vabalt tundma ja tekitas soodsa intervjuu keskkonna. Nad rääkisid ja vastasid etteantud küsimustele meeleldi ning arutlesid selle üle. Üks intervjuueeritavatest oli vene rahvusest, mistõttu oli mõnest mõttest raske aru saada, kuid üldjuhul sujusid intervjuud ladiusalt. Küsimustele, mis mul olid ette valmistatud, vastasid intervjuueeritavad pikalt ja käsitlesid mõnda teemat ka oma initsiatiivil. Vahel tundsin intervjuu käigus, et selles peaks olema rohkem minu poolset suunamist, kuid samal ajal ei pidanud ma vajalikuks sekkuda, sest nii sain kuulda seda, mida keskuse töötajad asutuse tegevusest rääkides ise oluliseks peavad.

### **Analüüsimeetod**

Tehtud intervjuud transkribeerisin ja kirjutasin uurimisküsimustele põhinedes suunatud sisuanalüüsi. Sisuanalüüs on meetod, mis võimaldab eraldada tekstist asjakohased järeldused, toetudes otseselt inimestevahelises interaktsioonis väljaõeldule. Teemaatilise sisuanalüüsi eesmärgiks on kinnitada või edasi arendada teoreetilist raamistikku (Laherand 2008). Analüüsi kirjutasin aruteluga integreeritult.

## **Arutlev analüüs**

Lähtuvalt uurimisküsimustest jaguneb käesolev peatükk kolmeks alapeatükiks, kus teemade all on analüüsi sisu ilmestamiseks kasutatud tsitaate intervjuust, väljajäetud tekstiosade tähisteks on /.../. Nurksulgudes on toodud täiendused tsitaadi paremaks mõistmiseks.

## **Peeteli SK töötajate kirjeldus asutuse tegevusest**

### ***Info abivajajatest***

Peeteli SK tutvustusest on teada, et tegutsemise algusaegadel tehti asutuses aktiivset tänavatööd otsides lapsi, kes elasid mahajäetud hoonetes. Lastele viidi riideid, toitu ja muud vajalikku. Praeguseks tegutsevad töötajad enamjaolt sotsiaalkeskuse ruumides ning sihtrühma juurde minnakse vaid toidupakkide jagamise ja erinoorsootöö raames. Põhjusena, miks enam abivajajaid ise ei otsita, toovad töötajad ressursipuuduse seoses ruumide, personali ja finantseerimisega. Lapsi ja noori, keda keskuse kaudu toetatakse, on palju ja töötajad rõhutavad, et uusi kontakte ei ole mõtet luua, kui ei suudeta inimestega lähemalt suhelda ega aidata neil probleeme lahendada. Selles väljendub *outreach* töö olemus, mis ei tohiks olla pinnapealne, vaid peaks minema sügavamale.

Abivajajad jõuavad keskusesse siiski *outreach* lähenemise sarnaselt, kus suunamine toimub läbi erinevate kogukonna liikmete. Osa inimesi jõuavad keskusesse nn lumepallimeetodi kaudu, mida *outreach* teooria samuti tõhusaks peab. Keskusesse suunatakse abivajajaid pere, naabrite, tuttavate ja isegi võõraste poolt. Lisaks usaldatakse abivajajatele viitamine tänaseks mitmetel juhtudel lastega töötavate spetsialistide hoolde: „*Ma usun, et võib-olla lastekaitse või pedagoogid suunavad siia [Peeteli SK-sse] paremini.*“.

Sotsiaalpoliitika seisukohalt on asutus võrdväärseks partneriks teistele asutustele. Asutuse töötajad leiavad, et ametnikud, kes puutuvad oma igapäevatoos kokku keerulistes oludes lastega, oskavad laste olukorda hinnata ja on pädevad nägema kõige halvemas olukorras olevaid. Peeteli SK on hea meelega võrgustiku liige, kelle juurde julgetakse pöörduda. Muutused sotsiaalpoliitikas on *outreach* lähenemise sotsiaalse muutuse protsessi viimane tase, kus *outreach* töötajate kaudu jõuab poliitikasse marginaliseerunud gruppide hääl. Peeteli SK töötajatel on palju infot riskigruppide elutingimuste ja vajaduste kohta, kuid uurimuses

osalejate jutust ei selgu, kas nad on oma teadmisi ka riigi tasandil jaganud. Riigi tasandil informeerimine avaldaks positiivset mõju abis olevate inimeste seisukorra parandamisele.

Peeteli SK-e töötajate peamine viis abivajajate leidmiseks on inimeste kaudu, kes ise on abi saanud. Näiteks räägitakse õest ja vennast: „/.../üks vend käis, siis õde tuli teda matkale ära saatma ja siis me [töötajad] kutsusime ka õe.“

Peeteli töötajad ei oodanud, et lapsed neilt ise abi küsiks, vaid kutsusid kohe ka õe endaga matkale kaasa. Nad pidasid tähtsaks pakkuda abi tervele perele. Lapsed on mõistnud, et Peeteli SK-lt saaksid abi nende lähedasedki ja on neid kaasa võtnud endaga.

Täiskasvanud abivajajatelt info saamisest räägiti järgmine lugu: „/.../kuidas me [Peeteli SK] umbes 7 või 8 aastat tagasi jagasime toidupakke sellistele väga väga rasketes oludes inimestele. Enamus olid kõik venekeelsed. Ja siis nad ütlesid, küsisid, et miks te eestlastele toitu ei anna. Ja siis ma küsisin, et mis eestlastele, et me jagame igapähele, kes hädas on. Ja siis nad ütlesid, et näed seal majas, vot seal majas, näitasid ühte maja, vot seal elab üks eesti perekond ja miks te neile toitu ei anna. Ja ma ütlesin, et miks nad siia ei tule, ja nad ütlesid, et nad põhimõtteliselt ei suhtle kellegagi. Ja siis me nii õelda läksime sinna akna alla.“

Abi saajad ei hoolitsenud vaid enda heaolu eest, vaid tahtsid, et teisedki abivajajad abi saaks. Peeteli SK töötajad seevastu olid ise aktiivsed abivajajate abistamisest ja läksid nende juurde. Outreach lähenemisele iseloomulikult leidis abistajate tegevus aset väljaspool formaalseid tööruume. Selles näites on huvitav, kuidas venekeelsed abisaajad arvasid, et abi on suunatud neile eelkõige nende rahvuse tõttu. Nad ei osutanud eestlastele kui lihtsalt teistele abivajajatele, vaid tundsid huvi, miks eestlastele toitu ei jagata ja edastasid selle kaudu infot abivajajate kohta.

Peeteli SK on abivajajate jaoks usaldusväärne ja tuntud ning abivajajad pöörduvad vahel ise keskuse poole abi küsima. Abivajajateni jõutakse tihti toidupakkide jagamise käigus, kui abivajajad on ise abi küsijateks. Üheks põhiliseks vahendiks, mille kaudu inimesteni jõutakse, ongi toit. Info Peeteli SK-st on levinud ja inimesed teavad juba, et neilt saab (toidu) abi.

„Et kui me [Peeteli SK] jagame Koplis toidupakke, kus on mingisugune võib-olla mitusada inimest ja sealt selle toidupakkide jagamise kaudu tuleb, et me kohtume inimestega, kellega me ei ole kokku puutunud, ja siis nad [abivajajad] tulevad ütlevad, et kuule, meil oleks abi vaja.“

Kui *outreach* töös ei lähe abivajaja tavaliselt ise abi küsima, siis antud olukorras võib soodsaks teguriks olla asjaolu, et abi pakkujad on läinud sihtrühmale võimalikult lähedale, mis teeb abi palumise lihtsamaks. Töötajad ei jaga toidupakke sotsiaalkeskuses, oodates, et inimesed tuleksid ise nende juurde, vaid lähevad abivajajate juurde. Teenuste sihtrühmani viimine on *outreach* töö üks osa, mis seisneb selles, et tööd tehakse seal, kus inimesed aega veedavad. Inimesed ei küsi, kas keskuse töötajad neidki aitaks, vaid ütlevad otse, et neil on abi vaja, eeldades, et asutus aitab. Nad tunnevad, et keskuse töötajad on nende juures eesmärgiga aidata.

Saamaks juba olemasolevatelt abivajajatelt ja spetsialistidelt infot, rõhutavad töötajad intervjuudes korduvalt usaldussuhet, kuid ei seleta, mida usaldus nende jaoks täpselt tähendab.

*„/.. / kuna me [Peeteli SK] neid [noori] väga hästi teadsime, me olime neile aastaid süüa andnud, väga tuttavad olid ja siis me neilt küsisime, et kuule, et me käime reide tegemas, et kas te teate lapsi, kes kusagil hädas on. Ja siis nad nii öelda tükk aega vaatasid meile silma ja siis ütlesid, ok, me ütleme teile.“*

Uurimuses osalejad toovad esile, et kui noored ei oleks neid usaldanud, siis ei oleks nad töötajatele teiste abivajajate kohta infot edastanud. Usaldus tekkis aja jooksul läbi abistamise ja kuigi noored olid töötajate sõnul neile juba „väga tuttavad“, ei jaganud noored töötajatele koheselt informatsiooni. Paus ja silma vaatamine andsid märku otsustusprotsessist, mis noores sel hetkel aset leidis. Usalduse olemasolust räägivad ka lood sellest, kuidas juba abisaanud ja abisaajad julgevad keskust soovitada neile, kes abi vajavad. Usaldus on *outreach* lähenemise järgi üks aitamise põhitingimustest, mis tähendab, et see on kõige aluseks.

Olles informeeritud abivajajatest, on töötajate järgmiseks sammuks nendega kontakt saavutada.

### ***Kontakti loomine***

Pärast seda, kui keskuse töötajateni on jõudnud info abivajajatest, on järgnevas etapis kontakti loomine. Kontakti loomisest rääkides toovad töötajad esile, et *outreach* töö on laiem, kui ainult abivajajaga tutvavaks saamine. Ainult suhtlemisest ei piisa abivajaja abistamiseks, vaja on teha rohkem.

*„Et kui sellest tänavatööst räägitakse, siis öeldakse, et tuleb tänavatööd teha, et noortega kontakti saada. Ma [töötaja] olen alati selle loo maha võtnud, öelnud, et „Kuulge vabandage, te ei tea millest te räägite. Tänavatöö ei saa olla eraldiseisev, et teeme tänavatööd.“*

Kontakti loomine on *outreach* lähenemise esimene ülesanne. Töötajad rääkisid selle kohta ühe ilmeka eduloo: *„Ja siis me [Peeteli töötajad] nii öelda läksime sinna [abivajajate maja juurde] akna alla ja noh üks oli lukus, sisse ei saanud. Ja siis me viskasime lumetükiga või kiviga õrnalt vastu akent. Ja sealt tuli välja üks vihane mees, hästi pahane selline tead, väga kuri meie peale. Ja siis me selgitasime, et kes me oleme, mida me tahame ja siis ta ütles, et kaduge minema, et ta ei taha meiega rääkida. Ja me ütlesime, et kuule meil on siin toitu ja kui ma ütlesin, et me kirikust oleme, siis ta sai eriti pahaseks ja ikka väga pahaseks. Ütles, et tema ei taha meiega suhelda, et minge ära siit oma toiduga. Ja siis me küsisime, et kuule, kas teil küünlaid on vaja. Kuna võis arvata, et nende majas elektrit ei ole ja siis see mees jäi vait, ja ütles: „ Küünlaid, küünlaid on küll vaja“. /.../ Ja ma ütlesin, et meil on siin [keskuses] väga palju küünlaid, et kas te tahate. Ta ütles, et tahame ja. Ja siis meil kaasas ei olnud, aga me siis viisime neile võib-olla mingi päeva pärast sinna küünlaid. Ja mitte vähe vaid mingi 30-40 tükki. Ja tal oli hea meel, siis ta võttis muidugi toidu vastu ja siis me seletasime, et mida me teeme ja siis ta hakkas meil käima siin [keskuses] küünalde järel ja siis me saime temaga nii öelda päris hea kontakti, või no õrna kontakti. Ja siis ta hakkas meilt toitu vastu võtma ja siis hiljem saime sinna sisse.“*

Mehel oli negatiivne ja eelarvamuslik suhtumine kiriku suhtes, mis võis olla seotud üldise sekulariseerumisega, mis Eestis laialt on levinud. Abi pakkujad aga pidasid oluliseks mainida, et nad on kirikust lootes, et ehk abivajaja võtab nad siis vastu. Kõigepealt pakkusid töötajad mehele toitu, mille abil algusest peale oldi kontakti saavutatud. See kord oli väljakutsuvam, sest kuigi abivajajal oli kodus tõenäoliselt söögi puudus, keeldus ta toidust ja ajas abistajad minema. Töötajad olid järjepidevad ega andnud alla. *Outreach* töötaja suudab alustada suhtlust isegi siis, kui abivajaja on tõrjuv ning soov suhelda ei tundu vastastikune. Peeteli SK töötajate iseloomulik meetod oli pakkuda inimesele seda, millest ta parajasti kõige rohkem puudust tundis. Kogemuste põhjal järeldasid abistajad, et tõenäoliselt ei olnud perel elektrit, mistõttu said kontakti loomise vahendiks küünlad. Selline tegutsemisviis näitab, et töötajad tunnevad sihtrühma eluolusid ja neil on teadmised kontekstist, kus nad töötavad. Abivajajale küünalde pakkumine eeldas innovatiivsust ja „väljaspool raame“ mõtlemist, mida *outreach* lähenemises esile tuuakse. Nad ei hakanud abivajajale rääkima elektrivõlast ega üritanud majja sisse saada, mis oleks võib-olla abivajajad veelgi enam eemale tõuganud, vaid üritasid kontakti luua ega läinud isegi tõrjuva ja vihase käitumise peale ära. Hiljem viisid keskuse töötajad neile ise küünlad koju, mitte ei kutsunud abivajajat keskusesse küünalde järele, mis näitas abivajajatele hoolivust ja võib-olla ka teistsugust suhtumist, kui nad oli varem kogenud.

Mõistmine, et mehest hoolitakse lõi aluse kontakti saamisele ning usaldusele, mida peetakse selles etapis oluliseks. Sotsiaalkeskuse töötajate jutu põhjal tuleb abistajana julgelt abi pakkuda, mis on *outreach* lähenemisele iseloomulik.

Eeltoodud loos kontakti loomise viis oli efektiivne ja see on eriti oluline kuna abivajajad olid varem õpetajate ja kohaliku omavalitsuse poolt märgatud. Koolis üritati perele korduvalt laste kaudu läheneda, kuid see ei toimunud. Lapsed tundsid ennast halvasti ega tahtnud oma kodu teistele näidata ning ka vanemad võisid olla lastele öelnud, et nad ei tohi kedagi koju tuua.

*„Õpetajad otsisid kontakti ja alati, kui nad [lapsed] siis nii öelda uksest välja läksid, siis need lapsed jooksid ära. Ja see klassijuhataja ütles, et ma olin mitu korda, võibolla mitu aastat proovinud, et lähme siis koju, need lapsed põhimõtteliselt ei viinud õpetajat koju.“*

Töötajad kirjeldavad õpetajate traditsioonilisi kontaktivõtmise viise kui ebaedukaid, sest need ei sobinud abivajaja spetsiifilise olukorraga. Vaja oli teistsugust lähenemist. Selles näites oli *outreach* lähenemine vajalik põhjusel, et õpetajad ei suutnud sekkuda viisil, mis põhineks sihtgrupi vajadustel ning abivajajad olid raskesti ligipääsetavad, sest pere oli ennast ühiskonnast isoleerinud.

### ***Kontakti säilitamine***

*Outreach* lähenemises ei ole ainult kontakti loomine abistamiseks piisav – vaja on loodud kontakt säilitada, mis eeldab eelkõige sihtgrupiga suhtlemist. Laste puhul on tõhusateks suhtlemisviisideks erinevad tegevused nagu ühisüritused ja loovteraapia, kus lapsed ennast avavad ja oma muredest räägivad. Usalduse võitmine tekib suhtlemise käigus ning nõuab aega ja kannatlikkust. Lapsed on endasse tõmbunud ega räägi oma probleemidest ja muredest, kui nendega lihtsalt maha istutakse ja rääkida tahetakse. Põhjuseks võib-olla see, et nad ei tunne ennast vabalt, pole harjunud ja võib-olla isegi ei oska rääkida, sest neil ei ole varem olnud võimalust oma mõtteid ja probleeme kellegagi jagada. Loovtegevust tehes ja näiteks matkal olles ei ole kogu tähelepanu probleemist rääkimisel ja laps julgeb ennast avada.

*„Mõnikord on nad [lapsed] nii kinnised, et sellised meisterdamised ja loovteraapia, et vahet ei ole kas nad kääridega teevad või kleebivad midagi, või teed lilled või plastiliiniga töötad, siis nad tahavad rohkem oma muredest rääkida.“*

Kontakti säilitamine nõuab vastastikust aktiivsust. Kuigi asutuse töötajad on järjepidevad abivajajate aitamisel, on nad seisukohal, et aidata saab neid, kes ise tahavad. Eriti selgelt tuli see esile täiskasvanutest rääkides, sest abi pakkumisel on tähtis lapsevanema soov abi vastu võtta: „*ikkagi inimese enda otsus, et kui inimene ei taha, et teda aidatakse, siis ei saa aidata.*“.

Vaatamata aktiivsusele ja järjepidevusele ei suuda Peeteli SK töötajad kõiki abivajajaid aidata. Seda mitte põhjusel, et töötajad annaks liiga ruttu alla, et nad aktsepteerivad ja austavad inimese otsust abist keelduda. Töötajad ei võta abivajajatelt kogu vastutust enda peale ning hindavad klientide isiklikku vastutust ja vaba tahet, millele on *outreach* lähenemine on rajatud. Töötajad tegutsevad selle nimel, et abivajajad mõistaksid, et aitamiseks on vajalik inimese isiklik soov enda elu ja hetkeolukorda muuta. Kuigi töötajad rõhutavad kõigi abivajajate isiklikku vastutust oma elu eest, üritatakse noori suunata rohkem kui täiskasvanuid. Abistajatel on raske lasta noortel oma teed minna, eriti siis, kui nad näevad, et nende valikutel on valusad tagajärjed, ei suru nad enda abi peale. Laste ja noorte jaoks ollakse olemas ka siis, kui abivajajad on alguses abist keeldunud, kuid hiljem siiski abi saamiseks asutuse poole pöörduvad.

„*Üks noor ütles, et tema ei taha meiega [töötajatega] rohkem tegevust teha ja me pidime tegelikult leppima sellega. Aga üldiselt me ikkagi üritame mitmeid kordi, ma olen helistanud ja üritanud. /.../ Teame, et neil [abivajajatel] on ikkagi rasked pereolud, näiteks mahajäetud majades vee ja elektrita talvel. Ja siis me oleme ikkagi üles otsinud, et mis nad teevad ja et kas nad tahavad koolis käia ja mis nende idee on.*“

Eemalejäänud laste ja noortega kontakti saamine ja ühenduses olemine toimub telefoni ja kodukülastuste kaudu. Asutuse töötajad on aktiivsed isegi siis, kui abivajaja on jäänud passiivseks ja nendevaheline side on katkenud. Andersson (2013) nimetab varasemate klientide ülesotsimist ja nendega suhtlemist restaureerimiseks. Järjepidevus ja korduv katse aidata on *outreach* lähenemise oluline aspekt. Töötajad on andestavad ja optimistlikud, mis tuleneb kristlikust moraalist. Piibli järgi tuleb kaasinimestele jätkuvalt andestada, sest Jumal on kõigile andestanud. Järeleandmatu soov aidata võib olla seotud sellega, et nad on MTÜ ja nende vastutus võrreldes KOV-iga on teistsugune. KOV-il on etteantud nõuded, mida nad peavad täitma ning nende töö jääb suure koormuse tõttu sageli pinnapealseks. Nad ei saa oma töös läheneda nii personaalselt kui MTÜ, millel on tegutsemiseks vähem ettekirjutusi ja

riigipoolt esitatud nõuded. MTÜ tegutseb vabatahtlikult ja neil on seega tihti suurem tahe ja pühendumus oma tööd teha.

### ***Peeteli SK tegevuse eesmärk***

Peeteli tegevus on jätkusuutlik ega piirdu vaid toidupaki jagamisega. Abivajajale lähenetakse sügavuti ning töötajad on huvitatud abivajaja heaolust. Peeteli SK-e tegevuse eesmärgiks nimetavad uurimuses osalejad kuritegevuse ennetamist ja kodanikuks kasvatamist, mille tagamisena nähakse haridust. Haridus on vajalik töökoha saamiseks, mis omakorda tagab materiaalse kindlustatuse toetades laste ja noorte iseseisvat toimetulekut tulevikus. Hariduse omandamise võimaldamiseks lastele on asutusel päevakeskus, mille keskne tegevus on laste õppetegevus ning sihtmõte on pakkuda lastele turvalist keskkonda, mis toetaks neid õppimisel. Kodune olukord, kus puudub vaikus, laud ja võimalus abi küsida, ei võimalda lapsel õppimisele pühenduda. Tagajärjeks on haridustee katkemine, mis võib saada takistuseks tööturul ja suurendab seeläbi iseseisvat toimetulekut täiskasvanueas. Töötajate sõnul on lastel koolis käies väiksem tõenäosus kuritegevuseks, sest haridus langetab sihtgrupi kuritegeliku käitumise riski.

*„Kui neil [lastel/noortel] on tegevusetus, siis on see oht kriminaalsusesse langeda palju suurem ja ka narkootikumidesse. Et kui nad hommikul juba tõusevad üles, lähevad kooli. /.../Siis neil pool päeva läheb ikkagi kooli peale, neil on mingi tegevus, mingi idee.“*

Uurimuses osalejad järeldavad, et kui alaealisel on liiga palju vaba aega, siis võib ta seda suure tõenäosusega valesti kasutada. Töötajad tunnevad end kindlamini teades, et laps on kindlas kohas järelevalve all ega veeda aega tänaval. Samuti harjutab see lapsi rutiiniga, mida lastes tulevikus vaja läheb. Teooriast lähtuvalt tuleb ravida inimest terviklikult, mis tähendab nii sihtgrupi vajaduste täitmist kui ka eluoskuste õpetamist. Päevakeskuse rajamist saab käsitleda *outreach* lähenemise teise etapiga, milleks on sotsiaalsete muutuste protsessi alustamine.

Peeteli SK tegevus loob aluse selleks, et abistatavad lapsed ja noored täiskasvanuna ise toime tuleksid ning töötajad suunavad lapsi teadlikult selles suunas, et õpetada neile iseseisvust. Abistatava iseseisev toimetulek eluoskuste õpetamise kaudu on kirjanduse põhjal *outreach* töö lõppeesmärk. Keskuses on kaks õpetajat, kes aitavad lastel igapäevaselt õppida.

Päevakeskuses saadav õpiabi erineb koolis toimuvast sellega, et keskkuses saab individuaalselt õpetajalt abi küsida ja last õpetatakse vastavalt sellele, kui palju teadmisi tal on.

*„Tihtipeale näiteks osa lapsed, nad vajavadki turvalist nii õelda elukeskkonda, näiteks siin õpikeskkonda.“*

Kuigi lapsi toetatakse õppimises igal võimalikul moel, rõhutatakse neile vaatamata puudulikele tingimustele nende vaba tahet ja isiklikku vastutust. Töötajatepoolne motiveerimine ja toetamine on noortega töötades küll läbivaks teemaks, kuid juba tegevuse algusajast alates suunatakse lapsi ise valikuid langetama. Tingimusteta abistamine ei ole tulemuslik, abivajajatele tuleb anda võimalus valida, et nad ei tunneks, et neid sunnitakse midagi tegema. Kui laps on ise valiku teinud, siis on tal seda lihtsam järgida. Sellepärast pidasid abistajad juba algusest peale oluliseks lastele teatud nõuded seada ja nad valiku ette panna.

*„././ kui me [Peeteli SK] poleks neid lapsi pannud 15 aastat tagasi valiku ette: me aitame teid, kui te tahate õppida, kooli minna. See oli väga selge valik. Et kui me oleks öelnud, et ma jagan sulle aga toitu ja umbes niimoodi. Me nõudsime neilt, meil oli leping.“*

Lastel lastakse juba noorest eest alates ise oma tegude eest vastutada. Põhiliseks probleemiks nimetatakse laste ükskõikset suhtumist, milles lükatakse vastutus töötajale ja oodatakse, et töötaja peab nende eest kõik ära tegema. Töötajate sõnul ei mõista lapsed mõnikord, et nad õpivad enda, mitte teiste jaoks.

*„Et noh mõni tuleb, väiksemad [lapsed] näiteks tulevad, et vaata e-kooli, viskavad vihiku ette, et umbes nii, et tee, õpi nüüd. Ja siis ma [töötaja] küsin, ka umbes et mismõttes, see on ju sinu ülesanne, sinu asi. Et ma võin sind aidata niipalju, kui ma oskan, aga see on tegelikult sinu kool, sinu elu, sinu vastutus.“*

Kuigi töötajad on väga aktiivsed ja vastutulelikud, on tähtis, et laps mõistaks hariduse tähtsust ja selle vajalikkust tulevikus toimetulekuks. Lapsele õpetatakse, et ta peab oma tegude eest vastutama.

Hariduse eesmärki toetab asutuses veel erinoorsootöö, mis loodi, kui noored jäid ruumipuudusest ja vanusest tulenevalt Peeteli SK päevakeskusest kõrvale. Kirjandusest on teada, et Prantsusmaal sai *outreach* lähenemine alguse just alaealistele noortele spetsialiseerudes. Erinoorsootöö on suunatud väljaspool keskust olevatele noortele, kellele

hariduse omandamine ei ole tausta ja lähivõrgustiku tõttu nii lihtne ja loomulik kui enamikele õpilastele. Tööd noortega peetakse vajalikuks, sest nad on vanuse ja ruumipuuduse tõttu päevakeskusest eemal. Mitmed noored, kelle haridustee oli erinevatel põhjustel katkenud, on tänaseks Peeteli keskuse erinoorsootöö abiga kooli lõpetanud. Erinoorsootöö sisu Peeteli SK-s seisneb õppetöö koordineerimises, kus noor näitab erinoorsootöötajale regulaarselt oma hindet ja töötaja teeb vajadusel koostööd kooliga. Erinoorsootöötaja täidab lapsevanema rolli olles vahendajaks lapse ja kooli vahel. Näiteks toodi juhtum, kus kool ei uskunud õpilase õpivõimesse tema käitumise tõttu teadmata, et poisil oli diagnoositud hüperaktiivsus, siis töötaja suhtles kooliga ja selgitas neile lapse olukorda. Peeteli SK-s tehtav erinoorsootöö ei kattu otseselt Eestis ametlikult defineeritud mõistega, milles kirjeldatakse riskides elavatele noortele arengueelduste loomist ja motivatsiooni suurendamist ja kuritegeliku käitumise ennetamist (Noorsootöö strateegia 2006-2013). Erinoorsootöö on seotud Peeteli SK rolliga ja töötajad otsivad selle kaudu sobivaid sõnu, mis lasevad neil oma tegevust määratleda.

Keskuse töötajad leiavad asutuse loomissaastatest pärit kogemustest, et erinoorsootöö näol tehtav järeltöö on oluline, et noortel oleks tuge seni kuni nad suudavad iseseisvalt toime tulla.

*„Laps käib siin [Peeteli SK] päevakeskuses või elab siin 5-10 aastat ja siis me [Peeteli töötajad] temaga rohkem ei tegele. Ja ta satub seal probleemidesse ja tema elu on hukas, selles mõttes, et siis tundub vähemalt minule, et see kümme aastat tööd on justkui jaoks mahavisatud aeg“.*

Sotsiaalkeskuse töötajad tahavad teha tulemuslikku tööd tundes laste ja noorte ees kohustust ja vastutust ning rõhutades järeltöö olulisust abistamisprotsessis. Nad eeldavad, et lastega tuleb tegeleda seni kuni nad on iseseisvad. Peeteli SK-e töötajad ei lükka laste eest hoolitsemise vastutust kellelegi teisele, vaid leiavad, et just nemad ise peaks lastele ka edaspidi tuge pakkuma. Varasemate kogemuste põhjal ollakse veendunud, et pidev kontakt ja toetus on probleemide ennetamisel tähtis, sest nii on töötajad teadlikud lapse tegemistest ja elukeskkonnast.

Laste hariduse omandamisele on orienteeritud ka asutuse kolmas vorm asendushooldus, mis täidab *outreach* lähenemise kolmandat ülesannet toetades laste sotsiaalsete muutuste protsessi. Peeteli SK-s elamise tingimuseks on koolis käimine. Laste toetamine seostatakse justnimelt haridusega, mida töötajad kirjeldavad pikaajalise protsessina.

*„/.../tihtipeale nad [abivajajad] vajavad tuge, 8-9 aastat kuni see haridustee on lõpuni käidud.“*

Hariduse ja kuriteoennetuse abil toimub kodanikukasvatus, millega asutuse töötajad soovivad nii kaaskodanikele kui abivajajatele eeskujuks olla, pannes abistamise vastutuse tavakodanikele. Kodanikuühiskonnaks peetakse ühiskonda, kus inimeste põhiõigused ja -vabadused on kaitstud ning kus on võimalik mõjutada poliitilisi otsuseid. Toimub inimeste omaalgatuslik koostöö oma huvide järgimiseks ning avalike asjade arutamiseks ja otsustamises osalemiseks. Kodanikuühiskonna üks osa on mittetulundussektor, millena Peeteli SK ise MTÜ-na tegutseb. Kodanikualgatuse näitena toovad uurimuses osalejad eeskujuks Soome, kus lastele ja noortele on kokku 14 keskust, millest 12 on loodud aktiivsete kodanike poolt. See näitab, et inimesed hoolivad oma riigist ning Peeteli SK töötajad soovivad, et abistatavatest lastest saaksid just sellised kodanikud Eesti riigi jaoks. Kui lapsed on riigilt abi saanud, siis peavad nad suure tõenäosusega Eesti riiki oma koduks ja väärtustavad oma maad ja rahvast: *„Riik on kodanikud, meil on kodanikuühiskond.“*

Kodanikuühiskonna arendamine tähendab kodanike kaasamist ja omaalgatuse tõhustamist. Väga oluline on elanikkonna vastutuse ja ühiskonnaelus osalemise suurendamine, et inimesed hooliksid kaaskodanikest. Lojaalseks kodanikuks kasvatamist peetakse oluliseks ennekõike sihtrühma iseseisva toimetuleku tõttu, mis vähendab tõrjutust. Otsus inimesi aidata ei ole *outreach* töös siiski ainult inimeste isiklikes huvides, vaid see on suunatud kogukonnale.

*„Eesmärk pole kasvatada noori, et ta läheb siit Peetelist välja ja tuleb käsi pikalt sotsiaaltöötaja juurde tagasi. Et kui vaja me muidugi aitame, aga et ta saaks aru, et ta saab oma kätega või peaga töötades iseenda eest hoolitseda, mis tegelikult pakub kõige suuremat rahuldust, kui nad saavad oma raha, iseseisvad olla.“*

Peeteli töötajad tahavad abivajajatele läbi oma tegevuse mõista anda, et nad on võimelised ise tulevikus hakkama saama ega pea kellestki teisest sõltuma. Vajadusel aidatakse noori ka hiljem, kuid kogemustele toetudes kinnitavad töötajad, et noortele meeldib olla iseseisev ja sõltumatu. Seda nii emotsionaalselt, sotsiaalselt kui majanduslikult.

## **Töötajate määratlus asutuse kliendist**

Peeteli SK nimetab oma klientideks lapsi, kuid toetatakse ka lapsevanemaid, sest tõdetakse, et laste aitamiseks on vaja kaasata pere. Peresid aidatakse laste heaolu seisukohast ja teatud määral paratamatusest. Perekonda käsitletakse tervikuna, mitte ainult laste kaudu.

*„Meie [Peeteli SK] oleme enda jaoks seadnud sellise nii öelda, et me tahame aidata lapsi ja aidata noori, ja see on meie nii öelda prioriteet.“*

Intervjuust ei selgu, miks on prioriteediks seatud just lapsed, kuid see võib tulla laste kaitsetust positsioonist ja vastutusest, mida töötajad laste ees tunnevad. Samuti on lastes kergem esile kutsuda muutust, sest nende halvad harjumused ja elustiil ei ole nii juurdunud kui täiskasvanutel. Abivajajatel on erinevaid täitmata esmavajadusi, millega keskuse töötajad eelisjärjekorras tegelevad.

*„tal [abivajajal] ei ole dokumente võib olla; tal ei ole võib olla süüa; ta vajab koheselt näiteks mingisugust tugiõpet, ta vajab riideid, ta vajab jalanõusid; ta vajab sinna taha tervet sellist nii öelda tugisüsteemi.“*

Probleemide loetelus on üks probleem sageli teise tagajärg. Abivajajate seas on määratlemata kodakondsusega inimesi, kellel puuduvad dokumendid, mistõttu ei saa nad täielikku riigipoolset abi. Probleemid tihti kuhjuvad ning teatud aja pärast ei näe inimesed neist enam väljapääsu. Enamus sihtgrupist on vene rahvusest, kelle probleemid on paljudel juhtudel alguse saanud pärast Eesti riigi taasiseseisvumist. Sihtrühma rahvusliku kuulumise tõttu asetavad töötajad tähtsale kohale sotsiaalse integratsiooni.

Sihtgrupile on iseloomulikud mitmete probleemide koosinemine. Esiteks tuuakse sihtgrupist rääkides esile vaesus ja kehvad eluolud, mida mitmes kohas rõhutatakse. Töötajad räägivad, et asutuse sihtgrupi puhul ei ole tegemist lihtsalt vähekindlustatud lastega, vaid absoluutse vaesusega, millele lisanduvad vanemate sõltuvusprobleemid ja kuritegevus. Samuti rõhutatakse öeldu kaudu asutuse erilisust andes mõista, et Peeteli SK töötajad tegelevad nendega, keda keegi ei ole suutnud veel aidata ning kellega keegi ei ole tahtnud tegeleda.

*„Meie tegeleme siin väga sellises süvavaesuses ja väga suurte riskidega perede lastega, kellel on vanemad võib olla olnud sõltlased, vangis istunud, kodutud, ühesõnaga väga raske grupp.“*

Abivajajatele on iseloomulikud on lastevanemate probleemid, mille tagajärjel on lastest suure tõenäosusega sotsiaalkeskuse kliendid saanud. Hoolimata sellest ei süüdistata ega räägi uurimuses osalejad vanemate vastutusest, vaid näevad laste abistamist enda missioonina. Töötajate sõnul on paljude probleemide puhul tegemist põlvkondadevahelise deprivatsiooni ringiga, mida Peeteli töötajad üritavad katkestada, milles on ka hariduse andmise mõte. Haridus lihtsustab abivajajate tööturule pääsemist ja sissetulek aitab vältida vaesust, mis on sageli sihtgrupi probleemidest üks põhiline.

*„/.../ töötame lastega, kellel on vanemad võib-olla olnud sõltlased, vangis istunud, kodutud.“*

Lastel puudub vanemate sotsiaalne toetus, kodune olukord ei soodusta laste sotsiaalsete oskuste arendamist ning tagajärjeks on mahajäämus koolis ning eakaaslaste poolne tõrjutus. Nad hakkavad tarvitama sõltuvusaineid ja otsivad sotsiaalseid suhteid tänavalt. Otsitakse kohta, kuhu kuuluda ja inimesi, kes neid aktsepteeriks. Noored astuvad kampadesse, mis on sageli ainukesed, kes neid heaks kiidavad. Kuna noortes valitseb suur ebakindlus, siis püüavad keskuse töötajad noorte identiteeti tugevdada.

Sotsiaaltöös keskendutakse sageli kliendi probleemide lahendamisele ja antud olukord võiks probleemide paljususe tõttu olla iseloomulik ka antud sihtgrupi puhul. Positiivsel kombel ei sildista töötajad abivajajaid ega räägi intervjuudes sihtgrupist negatiivselt. Abivajajatel on elus olnud palju läbielamisi ja neil on madal enesehinnang. Vastupidi, nad on optimistlikud, tuues välja tugevused, mida lastes näevad ja püüavad üles ehitada laste identiteeti.

*„Meil on siin, vabandage väga, tublid lapsed, kes õpivad koolis 4-5-le, kellel on käitumine eeskujulik, kes on klassis kõige paremad eesti keele õpilased eks.“*

Eesti keele kaudu esitlevad töötajad ühiskonda integreerimise aspekti näidates, et lapsed omandavad keskuse toetusel hariduse, mis aitab neid tööle ning riigikeele, et lapsed täiskasvanuna Eesti riigis hakkama saaksid.

Eelnevate probleemide tõttu on Peeteli SK sihtrühma kuuluvad inimesed ühiskonna poolt tõrjutud ja eemaletõugatud. Selline kirjeldus iseloomustab ka *outreach* lähenemise sihtgruppi. Marginaliseerumisest tuuakse näide esmakordselt kohtumisest lapsevanemaga, kus viimane on väga jutukas, mille taga võib olla see, et tal ei ole kellegagi võimalik rääkida. Sel juhul on oluline töötajapoolne kuulamine. Peeteli SK-d nähakse viimase variandina, kuhu laps viia, kui temaga ise enam hakkama ei saada või ei olda nõus enam tegelema.

*„Nad [lapsed] satuvad siia meile [Peeteli SK-sse], kui keegi neid enam ei taha. Kui keegi enam nendega tegeleda ei taha, siis palutakse, et kas meie ei võtaks neid, et kasvõi koduõppele neid. Et isegi on lausa lükatud koolidest eemale.“*

Lapsi ei suunata lihtsalt keskusesse, vaid lausa palutakse, et sotsiaalkeskus nad enda juurde võtaks justkui tahetakse lapsed iga hinna eest enda vastutuselt ära anda. Abivajajate tõrjutuse põhjused asetsevad ühiskonnas. Selline hoiak langeb kokku lastekaitse põhimõttega, mille kohaselt tuleks laste huvid alati esikohale seada.

Abivajaja tõrjutuse ja minevikukogemuste tagajärjena iseloomustab sihtgruppi raskesti ligipääsetavus. Lastega suhtlemine ja usalduse saavutamine on pikaajaline protsess, mis nõuab kannatlikkust. Sihtgrupp on sageli endasse tõmbunud ja läheb aega enne, kui ta end avab.

*„././ paljud [lapsed] kohe sõnadega ei ava end, et nad tahavad kombata maad. Vahel on nii, et hakkab käima vaikselt ja siis hakkab suhtlema ja tuleb välja, et neil on ikkagi mingi probleem.“*

Lapsed ei hakka kohe oma probleemidest rääkima ning tihti saab alguses laste olukorrast aimu ainult käitumist ja kehakeelt jälgides.

Peeteli SK töötaja jaoks on peamisteks klientideks lapsed ja noored, kuid sageli aidatakse lapsevanemaid ja teisigi abivajajaid. Kliente iseloomustab vaesus ja sõltuvusprobleemid, mille tagajärjel on nad ühiskonna poolt eemale tõugatud.

## **Peeteli SK roll töötajate kirjelduste alusel**

### ***Tegevuse põhjendamine***

Peeteli SK-l on juba alates tegutsemise algusest olnud mitmes mõttes omapärane positsioon. Esiteks sai asutuse tegevus alguse kodanikualgatusel, kui Peeteli koguduse liikmed vabatahtlikult mõned aastad *outreach* tööd tehes lastele toitu ja riideid viisid ning nendega ühistegevusi tegid. Abistajad tõdesid, et lapsi ei ole kuhugi suunata ning otsustasid lapsi ise aidata. Sekkumismehhanismide puudumisest rääkides ei pane nad kohustust riigile, vaid inimestele. Töötajad ei too abivajajatest rääkides oma jutus kordagi esile ideed, et Eesti riik on halb ega hooli oma kodanikest. Nad panevad vastutuse kaaskodanike abistamisest

kogukonnale näidates ise eeskuju. Töötajad usuvad, et kui lapsed tunnevad, et neist hoolitakse, hoolivad nemadki tulevikus oma riigist.

*„Riik on kodanikud, meil on kodanikuühiskond.“*

Eesti seadusandluses esitatud sotsiaalhoolekande asutuste loetelust ei ole võimalik leida Peeteli Sotsiaalkeskuse jaoks nimetust, kuid uurimuses osalejad ei näe selles probleemi.

*„Meie [Peeteli SK] tegevust see olemasolev õigussüsteem ei kirjelda. /../ Ja nii ongi, et kui me oleme öelnud, et kas see või teine või kolmas [turvakodu, noortekodu, õpilaskodu, asenduskodu], siis on tulnud välja, et ei olegi sellist asja“.*

Keskus on üritanud ennast mitmel moel defineerida, kuid see pole neil õnnestunud. Põhjusteks on ametnikud toonud laste keskuses elamise aja, mis on vahel 7-8. aastat ületades turvakodus viibimise aja piiri. Eluruumide asukoht keldrikorrusel ja tubades olev voodikohtade arv ei vasta seadusest tulenevatele nõuetele, mistõttu ei määratle seadusandlus neid ka asenduskoduna. Töötajad on võtnud endale vastutuse aidata lapsi olenemata sellest, kuidas seadusandlus neid määratleb ja ametlikud raharessursid liiguvad. Keskusele on tehtud ettepanekuid kohandada olemasolevale seadusele, kuid töötajad leiavad, et see oleks vale, sest ei võimaldaks neil lapsi aidata nii nagu nad seda praegu teevad, rajades oma tegevuse laste motiveerimisele ja vabale tahtele. Samuti tõid töötajad välja, et nad ei soovi lastevanematelt nende isikuhooldust ära võtta. Vastupidiselt mõttele tuuakse intervjuus välja, et nende tehtavat tööd ei tohiks formaalsusest tuleneva tõttu jätta tegemata.

*„Aga me [Peeteli SK] ei saa ka oma tööd pooleli jätta, et selles suhtes olukord on selline.“*

Riiklikul tasandil asutuse defineerimine võimaldaks asutusel saada riigipoolset finantsilist toetust, kuid ma arvan, et kui asutuse töötajad leiavad, et see ei laseks neil lapsi aidata nii nagu nad seda praegu teevad, siis ei ole seadusandlusele kohandumine sihtgrupile kasulik.

Usaldust ja asutuse töö vajalikkust väljendavad ka abivajajad, võttes endaga kaasa oma pereliikmeid ja sõpru. Keskuse olulisust tõestab fakt, et keskusesse suunatakse lapsi nii kooli kui lastekaitsetöötaja poolt. Eelpool öeldu ei lähe kokku *outreach* lähenemisega, kuid kuna asutus ei kasuta *outreach* lähenemist teadlikult, siis on see arusaadav. Lisaks räägivad töötajad, et neil pole enam vajadust ise abivajajaid otsima minna. Oma toetust ja tunnustust on asutuse tegevusele avaldanud ka riik ise: *„Kui me [Peeteli SK] oleme ministeeriumile saatnud kirja, kas meie tegevust on vaja, siis saame vastuseks, et väga on vaja. Tehke, see töötab.“*

Töötajad on küll veendunud oma töö vajalikkuses ja tähtsuses, kuid on siiski huvitatud riigi arvamusest. Kui nende hinnang neile korda ei läheks, ei küsiks nad ministriumilt üle, kas nende tegevust oleks vaja. Nii toovadki töötajad esile, et vaatamata sellele, et seadusandlus nende tööd ei kirjelda, väärtustab riik keskuse tööd ja motiveerib neid edasi tegutsema.

### ***Võrgustikutöö***

Ressurssidest rääkides toovad töötajad esile keskuses pakutavad võimalused (päevakeskus, duširuumid, kokad jms), ilma milleta ei oleks abivajajate abistamine nende sõnul võimalik. Asutuse töötajad peavad enda rolli küll tähtsaks, kuid rõhutavad spetsialistide olemasolu, põhjendades, et sihtrühma keeruliste probleemide tõttu ei ole neid võimalik aidata vaid paaril inimesel.

*„Aga kui sul [abistajal] seda tugisüsteemi pole, mis sa siis tegema hakkad.“*

Abistamiseks ei piisa vaid kontakti võtmisest ega füsioloogiliste vajaduste täitmisest, vaid vaja on võrgustikutööd. Ametnike võrgustikku, mis on vajalik, et alustatud abistamise protsess toimiks, tähtsustatakse ka *outreach* lähenemises. Peeteli SK-s ei tööta spetsialiste, kes pakuksid eraldi nõustamist perekonfliktidele või sõltuvusprobleemidega toimetulekuks. Seega on koostööpartneriteks erinevad spetsialistid, näiteks politsei, koolid, psühholoogid ja Anonüümsed Alkohoolikud. Tihe koostöö toimub Tallinna Perekeskusega, kes pakub sotsiaalkeskusele tasuta psühholoogilist nõustamist ja sotsiaalteenuseid. Lapsed saavad keskuse koostööpartneritelt abi sõltuvusprobleemidele ning neile õpetatakse sotsiaalseid toimetulekuoskuseid. Tugisüsteemina tuuakse esile välismaal olevad vabatahtlikud partnerid ja toetajad. Koostööpartnerid on, kes keskuse tegevust rahastavad ja lapsi toetavad võttes nad kooli vaheaegadel enda juurde, on lastele eeskujuks. Nad ei ole tihti oma kodus tundnud kokkuhoidmist ja armastust, kuid vabatahtlike peredes viibides abil saavad nad ettekujutuse sellest, kuidas on võimalik elada. Parema elu nägemine tekitab lastes positiivsust ja laseb elu teisest vaatepunktist vaadata. Ma arvan, et kui laps kasvab üles kodus, kus ta näeb purjus vanemaid ja vägivalda, siis ta ei oskagi paremat tahta, sest ta pole elus muud kogenud.

*„Väga oluline roll on vabatahtlikel. Sinna alla lähevad Hildegard, Tim ja teised. See võrgustik, kes meil [keskusel] on, kui oluline roll on nendel. Nemad [välismaalastest partnerid] võtavad need [Peeteli sihtgrupi] lapsed oma kodusse elama, kas kaheks nädalaks*

*või kuuks ajaks. Need lapsed on öelnud, et seal, nähes, kuidas üks perekond tõesti toimis, hakkas neil paika loksuma see, et ohhoo, ma tahaks ka nii elada. Nad on meile seda tunnistanud. Aga kui nad seda kodu ei näeks, siis... Aga meie partnerid annavad meile selle võimaluse. Nende järjepidevus - lastelaagrid suvel 10 aastat, samad inimesed ja toimub laste üles ehitamine.“*

Võrgustiku eesmärk on abivajaja argielu probleemide lahendamine. Klefbeck ja Ogden (2001) märgivad, et võrgustikutöö on nii kogukondlikult kui ka poliitiliselt tähtis töövorm. Võrgustikutööl on kogu ühiskonna jaoks tähtsaid olemuslikke jooni. Võrgustikutöö pole mitte ainult teoreetiline käsitlus, vaid on ennekõike praktikas väga hästi rakendatav töömeetod. Ka Korp (2002) kinnitab intervjuudest kõlama jäänud võrgustikutöö vajadust, sest sihtgrupi puhul on oluline pöörata tähelepanu erinevate probleemide koosmõjule. Paljud probleemid lastekaitsetöös jäävad lahendamata justnimelt puuduliku koostöö tõttu (Petoffer 2004).

### ***Kristlik maailmavaade***

Viimaseks pean oluliseks tuua esile keskuse töötajate jaoks terve intervjuu vältel paralleelteemaks olnud kristlikud väärtused. Otseselt räägiti sellest vähe, aga tegutsemismotiivist rääkides selgub töötajate jutust, et nende religioon ja sellest tulenevad kristlikud väärtused ajendavad neid tegutsema. Piiblile tuginedes kinnitavad uurimuses osalejad, et armastus ja hoolimine ei tohiks väljenduda ainult sõnades, vaid just tegudes.

*„Et me [Peeteli SK töötajad] ei teinud seda tööd mitte oma jõust, ei mingisugusel projekti ega koolituse põhiselt. Me tegime seda, praktiliselt kõik inimesed tegid seda usust, nad ütlesid, et nad olid ise Jumala armastust kogunud ja nad tahtsid seda jagada. Ja see oli tehtud usu põhjal. Ja missioon oli seesama, et Jeesus õpetas meid niimoodi käituma, et ligimest tuleb armastada ja kui sa niisama räägid, siis armastus on ikkagi tegu.“*

Intervjuus osalejad räägivad, et asutuse tegevus on rajatud ligimese aitamisele näidates sellega Jumala armastust. Usul on nende elus tähtis koht ja selle asemel, et inimestele Jumalast rääkida või neile kristlikku kirjandust jagada, tahavad nad oma usku väljendada just tegude kaudu. Näiteks rakendatakse kristlikke põhimõtteid keskuse töös karistamise asemel väljendades ideed „võita kuri ära heaga“.

*„Selle asemel, et neid [lapsi ja noori] karistada, me [keskuse töötajad] viisime neid metsa, laagritesse ja Norra ja Soome ja Rootsi. Me pesime nad puhtaks, andsime neile süüa ja ma usun, et see muutus toimus tänu sellele, et nad said abi.“*

Keskuse töötajad vastandavad enda tegevuse karistamisega tõdedes praktikast, et see ei toimi. Muutus toimus täna toetusele ja tingimusteta armastusele, mida töötajad oma käitumisega edasi andsid. Peeteli SK-s olev suhtumine oli erinev sellest, mida lapsed olid varem kodu ja ühiskonna poolt saanud. Hoolitsemine ja armastus on mõjutas lapsi saamaks lojaalseteks kodanikeks.

Lisaks tõdevad töötajad, et sihtgruppi kuuluvaid lapsi ja noori, kes on teiste poolt tõrjutud ning nende käitumise tõttu ei ole neilgi abivajajaid lihtne abistada. Oma hoolivat suhtumist põhjendavad töötajas kristlikust vaatepunktist.

*„/.../kuidas siis armastada sellist inimest, keda keegi teine armastada ei taha ja kes tõesti käitub nagu metslane./.../ Ma tean, et paljudele inimestele on see võib olla probleem, aga ma püüan meenutada, et Jumal on ka selle inimese loonud, et tal on ka hea plaan ka selle lapse jaoks ja et ta on ta loonud heade tegude jaoks.“*

Töötajad tunnistavad, et kui nad ei oleks kristlased, oleks neilgi abivajajaid raske aidata. Nad on positiivsed ja lootusrikkad, et lapsest saab hea inimene ja kuulekas riigikodanik. Mitte laps ei ole halb, vaid tema käitumine.

Kokkuvõtteks võin öelda, et ehkki Peeteli Sotsiaalkeskuse tegevuses ei kasutata teadlikult *outreach* lähenemise põhimõtteid ning ei otsita enam ise abivajajaid, siis näitab nende tegevuse analüüs, kuidas *outreach* tööle iseloomulikud jooned on nende igapäevatoos läbivad. Töötajate lähenemine ja tööviis toimib ning seda on oluline kasutada raskesti ligipääsetavate sihtgruppidega töötades.

## Kokkuvõte

Käesolevas bakalaureusetöös uurisin Peeteli Kiriku Sotsiaalkeskuses tehtavat sotsiaaltööd töötajate kirjelduse alusel. Kõigil kolmel uurimuses osalejal oli asutuses erinev ametipositsioon ja kogemused, mistõttu leian, et intervjuude käigus saadud info oli mitmekesine ja laiahaardeline.

Vaatamata sellele, et teoorias kirjeldatud *outreach lähenemine* ei ole teadlikult asutuse tegevuse aluseks, on asutuse tegevuse tööiseloumus ja põhimõtetes esindatud *outreach* lähenemisele iseloomulikud jooned. Peeteli SK klientidel on erinevaid probleeme, millest levinumad on vaesus ja sõltuvusprobleemid ning nad on ühiskonna poolt tõrjutud. Sellest tulenevalt on sihtrühm sageli raskesti ligipääsetav, asutuse tegevuses on esindatud erinevad *outreach* lähenemise etapid ning töötajate tegevust iseloomustab *outreach* lähenemine kannatlikkuse ja loominguks kaudu. Oluliseks abistamise tingimuseks peavad intervjuueeritavad usaldust, mis tuli intervjuude käigus korduvalt esile ja millela ei ole töötajate sõnul võimalik inimesi aidata. Usaldussuhe on *outreach* lähenemises tähtsaks alustalaks, millele abistamisprotsessi üles ehitada.

Asutuse tegevuse põhieesmärgina määratlevad intervjuueeritavad hariduse, mis omakorda toetab sihtgrupi kuriteoennetust ja kodanikukasvatust. Töötajate jaoks on tähtsal kohal kristlikud väärtused, millest oma töös lähtutakse. Uurimusest selgus, et Peeteli Sotsiaalkeskus on teistest sotsiaalvaldkonna asutustest mitmes mõttes erinev. Näiteks ei ole Peeteli Kiriku Sotsiaalkeskuse tegevus täielikus kooskõlas Eesti seadusandlusega, kuid siiski riik hindab asutuses tehtavat tööd vajalikuks ja väärtustab keskuse tööd tunnistades, et see on efektiivne. Asutuse tegevust hindavad ka abivajajad ja koostööpartnerid. Võrgustikutööd hinnati tähtsaks ja väljendati arvamust, et ilma tugisüsteemita ei ole nende tegevus mõeldav.

Kokkuvõttes leian, et Peeteli SK-l on Eesti sotsiaaltöö maastikul oluline roll. Huvitav on siinjuures see, et keskuse töötajad oma tegevuse eripära ei rõhuta. Peeteli SK tegevuse efektiivsusest ja eripärast tulenevalt leian, et teemat võiks edasi uurida asutuse sihtrühma küsitledes, et saada teada, millisena abistatavad keskuse tegevust näevad.

## Kasutatud kirjandus

**Andersson, B.** (2013). Finding ways to the hard to reach - considerations on the content and concept of outreach work. *European Journal of Social Work*, 16:2, 171-186

**Anupõld, E.** (1999). Tänavalapsed – ühiskonna heidikud. *Politsei*. 6. 25-27

**Corbin, J., Strauss, A.** (2008). *Basics of Qualitative Research* (3ed). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications

**Eesti Vabariigi Lastekaitse seadus** (1992). RT 1992, 28, 370.  
<https://www.riigiteataja.ee/akt/741888>

**Elukoha registreerimine.** Siseministeeriumi kodulehekülg. (2013).  
<https://www.siseministeerium.ee/13615/> 27.04.2014

**Enn, Ü.** (2000). Tänavalapsed ja neile suunatud sotsiaaltöö tänases Eestis. Bakalaureusetöö. Tallinna Pedagoogikaülikool. Käsikiri. Tallinn <http://raulpage.org/koolitus/enn1.pdf> 18.04.14

**Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P.** (2005) *Uuri ja kirjuta*. Tallinn: Medicina

**Ibrus, K.** (2013). TÄISMAHUS: Tänavalapsest firmajuhiks. Lugu Alekseist ja neist, kes teda aitasid. Eesti Päevaleht 05.04.2013. <http://epl.delfi.ee/news/eesti/taismahus-tanavalapsest-firmajuhiks-lugu-alekseist-ja-neist-kes-teda-aitasid.d?id=65923598> 12.03.14

**Ilves, K.** (2006). Spetsialisti turvalisuse probleem sotsiaaltöös. *Sotsiaaltöö*. 5. 40-43

**International Guide on the methodology of street work throughout the world** (2008).  
<http://www.touchproject.eu/content/international-guide-methodology-street-work-throughout-world>

**Klefbeck, J., Ogden, T.** (2001). *Laps ja võrgustikutöö*. Tallinn: SA Omanäolise Kooli Arenduskeskus.

**Kloppenburger, R., Hendriks, P.** (2013). Outreach approaches in the private domain: an international study. *European Journal of Social work* . 16. 5. 2013. 605-619

- Korf, D. J., Riper, H., Freeman, H., Lewis, R., Grant, I., Jacob, E., Mougin, C., Nilson, M.** (1999). Outreach work among drug users in Europe: concepts, practice and terminology EMCDDA, Lisbon [www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att\\_93520\\_EN\\_Insight2.pdf](http://www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_93520_EN_Insight2.pdf)
- Korp, E., Enn, Ü., Leppimann, A.** (1999). Lapsed, kes kõnnivad omapäi... Võimalusi tööks vanemliku hoolitsuseta lastega. Tallinn
- Korp, E., Rääk, E.** (2004). Lastekaitsetöö kohalikus omavalitsuses. Käsiraamat. Tallinn: Ortwil
- Kraanvelt, E.** (2004). Tänavalapsed Tallinnas: nende aitamise võimalusi. Magistritöö. Tallinna Pedagoogikaülikool
- Ladõnskaja, V.** (2014). Tänavalapsed ehtasid endale kiriku ja kodu. Eesti Ekspress. 27.02.2014
- Laherand, M-L.** (2008). Kvalitatiivne uurimisviis. Tallinn: Infotrükk
- Lapse õiguste konventsioon** (1991) RT II 1996, 16, 56. <https://www.riigiteataja.ee/akt/24016>
- Lorello, T., Rio J.** (2009). Work as a priority. Issues Brief #4: "From Outreach to Employment": Enhancing Motivation to Change. [http://www.worksupport.com/documents/WorkasPriority\\_outreachlähenemine.pdf](http://www.worksupport.com/documents/WorkasPriority_outreachlähenemine.pdf) 03.03.14
- Meie lugu.** MTÜ Öökulli kodulehekülg. <http://www.ookull.ee/> 29.04.2014
- Mikkonen, M., Kauppinen, J., Huovinen, M., Aalto, E.** (2007). Outreach work among marginalised populations in Europe. Guidelines on providing integrated outreach services. [http://www.correlation-net.org/doccenter/pdf\\_document\\_centre/book\\_outreach\\_lähenemine\\_fin.pdf](http://www.correlation-net.org/doccenter/pdf_document_centre/book_outreach_lähenemine_fin.pdf) 28.02.14
- Noorsootöö seadus** (2010). RT I 2010, 44, 262
- Noorsootöö strateegia 2006-2013** (2006). Tartu
- Ojala, I.** (2001). Andesta – ma kasvasin tänaval. Tallinn: Logos
- Olivet, J., Bassuk, E., Elstad, E., Kenney, R., Shapiro, L.** (2009). Assessing the evidence: what we know about outreach and engagement [http://homeless.samhsa.gov/resource/assessing-the-evidence-what-we-know-about-outreach\\_lähenemine-and-engagement-37555.aspx](http://homeless.samhsa.gov/resource/assessing-the-evidence-what-we-know-about-outreach_lähenemine-and-engagement-37555.aspx)

**Petoffer, S.** (2004). Lapse aitamiseks on vaja oskusi, aega ja tubli annus tahtmist. *Sotsiaaltöö*. 1. 23.

**Sand, A.** (2011). City of Oslo Alcohol and Drug Addiction service, Competence Centre. *A Practical manual. Working with young people at risk*. Holland: De Regenboog Groep

[http://www.deregenboog.org/sites/default/files/ww\\_young\\_people\\_at\\_risk.pdf](http://www.deregenboog.org/sites/default/files/ww_young_people_at_risk.pdf)

**Sotsiaalhoolekande seadus** (1995). RT I 1995, 21, 323

**Street work.** Street Invest. <http://www.streetinvest.org/streetwork> 29.04.

**Svensson, N. P., Huseby, T.** (2003). *Outreach work with young people: Young drug users and young people at risk*. P-PG/prev (2003) 6. Council of Europe.

**Tamm, A.** (2004). Lastega perede toimetulek: probleemid ja toetamise võimalused. Tulva, T. (toim). Lapse kasvukeskkond ja sotsiaalsed oskused: teadusartiklite kogumik. Lastekaitse Liit: Tallinna Pedagoogikaülikool

**The State of the World's children 2006:** Excluded and invisible. Street Children. Though physically visible, street children are often ignored, shunned and excluded. Unicef. <http://www.unicef.org/sowc06/profiles/street.php> 29.04.2014

**Tänavatöö.** Peeteli Kiriku Sotsiaalkeskuse kodulehekül.  
<http://www.peeteli.com/sotskeskus/?ava=tanavatoo&lang=1> 20.03.14

**Villandi, V.** (1997). Kerjuslapsed ja lillemuüjad end õnnetuna ei tunne. Tallinn City Postimees. 12.12.1997 <http://tallinncity.postimees.ee/2529649/kerjuslapsed-ja-lillemuujad-end-onnetuna-ei-tunne> 29.04.2014

**Vöö, P.** (2014). Kohaliku omavalitsuse sotsiaaltöötaja füüsiline töökeskkond. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool

## **Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks**

Mina, Merle Zborovsky (19.11.1988)

annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

„Peeteli Kiriku Sotsiaalkeskuses tehtav sotsiaaltöö töötajate kirjelduse alusel“,

mille juhendaja on Merle Linno.

reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace´i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 02.06. 2014